Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 167 | לאדז, מאנטאג ו׳ מנחם אב תרצ״א | ניינטער יאהרגאנג | Łódź, Poniedziałek ,20 lipca 1931 r. | № 167

דרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71. — Adres Redakcij i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

דייטש-פראנצויזישע קאנפערענץ אין פאריז האט זיך נעכטען ביינאכט געענדיגט אהן ארעזולטאט

היינט מיניסטארן-קאנפערענץ אין לאנדאן

פ א ר י ז, 19 (ספ. טעל.)

היינט 2 ביינאכט האט זיך אין פאריז געענ־דיגט די קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון דער דייטשער רעגירונג מיט קאנצלער ברינינג בראש, און פון דער פראנצויזישער רעגירונג מיט׳ן פרעמ־יער לאוואל בראש.

די קאנפערענץ האט זיך געענדיגט מיט גארנישט.

ביידע צדדים זענען נישט געקומען צו א הסכם.

די פארשטייער פון דער דייטשער רעגירונג האבען ערקלערט, אז די פראנצויזישע פארשלאגען קענען נישט אננעהמבאר, און דערמיט זענען זיך ביידע צדדים פונאנדערגעגאנגען

די שטימונג ביי דער דייטשער דעלעגאציע איז א געדריקטע, און ווידער איז די גאנצע האפ־נונג געווענדעט אויף לאנדאן.

אויפמערקזאמקייט פון דער גאנצער וועלט

געווענדעט אויף דער היינטיגער קאנ־פערענץ אין לאנדאן

ל א נ ד א ן 19 (ספ. טעל.)

דא קומט פאר די קאנפערענץ פון די מיניס־טארען מיט׳ן אנטייל פון פראנקרייך.

די דאזיגע קאנפערענץ וועט האבען א דע־צידירענדע בעדייטונג פאר דער איצטיגער לאגע אין דייטשלאנד.

די אויפמערקזאמקייט פון דער גאנצער וועלט איז אויף איהר געווענדעט.

אין דער דאזיגער קאנפערענץ נעהמען אויך אנטייל פארשטעהער פון אמעריקא.

סאנקציעס געגען שולדיגע אין א מלחמה

א פארשלאג פון דער סאציאליסטישער קאנפערענץ אין בעלגיען

ב ר י ס ל, 19 (ספ. טעל.) אויף א קאנפע־רענץ פון דער סאציאליסטישער פארטיי איז בע־טראכט געווארען די פראגע וועגען דעם איגטער־נאציאנאלען סאציאליסטישען קאנגרעס, וואס וועט פארקומען אין וויען ענדע דעם מאנאט.

אויף דער סאציאליסטישער קאנפערענץ אין בעלגיען איז אנגענומען געווארען א פארשלאג, אז דער אלוועלטליך-אינטערנאציאנאלער סאציאליסטי־שער קאנגרעס זאל קודם כל בעטראכטען די פראגע פון אן׳אלגעמיינער אנטוואפנונג אויף דער וועלט, און אויף דער מלוכה וועלכע וועט זיין די ערשטע שולדיג אין א מלחמה, זאל ערקלעהרט ווערען אן׳אלגעמיינער עקאנאמישער אוןווירטשאפטליכער בויקאט.

בלוטיגער שטרייק-קאמף אין סעווילע

ס ע ו ו י ל י א, 19 (ספ. טעל.)

בעת א קאמף פון שטרייקענדע מיט שטרייק־ברעכער אין עטליכע פאבריקען איז געפאלען 1 טויטער און 20 פארוואונדעטע.

גוהם ונרעש מהאסון הגדול שנקטפה במבחר עלומיה האשה הגדולה אוצר חכמת ישראל ויראת ד׳, הצדקנית, הצנועה והעדינה רחמניה ומובת לב

הרבנית שרה רבקה מייזל נ״ע

אשת הרב הגאון ר׳ אליעזר יצחק מייזל שליט״א.

בת הגאון רשכבה״ג ר׳ אלי׳ זצ״ל אבד״ק פרושאני

אבן מקיר תזעק להאי שופרא דבלי בארעא, חבל על דאבדין ולא משתכחין!

מביע אני בזה את רגשי צערי מעומקא דלבא. ל א י ש ה ל ב הרב ר׳ אליעזר יצחק שליט״א וכל המשפחה

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

יעקב שלאמאוויטש.

נדהמים ונרעשים מהאסון הנורא שקרה לחבר ועדינו

הרב ר׳ אליעזר יצחק מייזל שליט״א

בהלקח ממנו ברמי ימיה רעיתו היקרה, הצנועה, החשובה, המיוחסת, המשכלת, אשר כתבי הקו״ש ידעה בעל פה, וגם היה לה ידיעה במאמרי חז״ל

הרבנית שרה רבקה

בת הרה״ג ורשכבה״ג ר׳ אליהו זצ״ל פייבשטייך שהיה ראב״ד בפרושאני

נפטרה והובלה למנוחת עולם ביום ו׳ עש״ק דברים, ג׳ מנחם אב תרצ״א בלודז.

המקום ינחם את בעלה ואת בתה היחידה וכל משפחתה בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

ועד התלמוד-תורה ע״ש הרהגה״צ רבינו אלי׳ חיים מייזל זצ״ל

ענטשולדיגונג.

איך אונטערגעשריבענער ענטשולדיג מיך פאר׳ן הערן **זעליג ראפּאפּורט** און עס טוט מיר לייד וואס איך האב געגען איהם שלעכט געהאנדעלט אין ווישניאווע-גורא, און בעדויער זעהר מיין שלעכטע טאט.

אהרן ראזענבערג

זשעראמסקיעגא 14

3972

על שברון לבנו אשר נלקחה מאתנו הרבנית, הצנועה והמצויינת בתו״י האשה הגדולה והצדקנית שלשלת היוחסין

שרה רבקה מייזל נ״ע

אשת רבינו הרב הגאון ר׳ אליעזר יצחק מייזל שליט״א

בת הגאון רשכבה״ג ר׳ אלי׳ זצ״ל פייבשטייך אבד״ק פרושאני

לשנת הארבעים ושתים לימי חי׳. הלוית הנפטרת היתה ביום ו׳ עש״ק, ג׳ מנחם אב בעיר לודז.

משתתפים אנחנו בצערו של רבינו הרב הגאון ר׳ אליעזר יצחק שליט״א ומביעים בזה את רגשי צערינו: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

תלמידיו ומוקיריו.

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל אין סובארקעם לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בע־קאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער **צוקערניע**

נ. ווייבערג

38 פּיעטריקאווער 38

:–: טעלעפאן 143-82. :–:

אכטונג! עס ווערען אויך ארויסגעגעבען

פריהשטיקען, אווענד-ברויטען

ווי אויך **יארסקע מיטאגען**

אכטונג יובילער, זייגערמאכער און גראווירער!

מארגען, דינסטאג, דעם 21-טען יולי פינקטליך 7 א זייגער אין אוונד צום ערשטען טערמין און 8 א זייגער צום 2-טען טערמין וועט פאר־קומען אין לאקאל פון שטאם-ראט, פאמארסקא 16 די

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון צעך

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א עלסטען, אונטערעלטסטע און פערוואלטונג; 2) פרייע פארשלאגען.

די וואהלען ווערען דורכגעפיהרט אונטער די פיהרונג פון דער אויפ־זיכטס-מאכט. מיטגלידער, וועלכע זענען שולדיג מעהר אלס 2 מאנאטען ביישטייער האבען נישט קיין שטים-רעכט. מ׳בעט מיטברענגען די איינלאדונג.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

3963

אונזער חשובן עהרען-מיטגליד הרב

ר׳ לייזער איטשע מייזעל

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכער פ ר ו י

האשה הצנועה נ״ע

שרה רבקה

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל מיט די טראדי־ציאנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג

פון „נותן לחם"

אין לאדז, סאלנא 14.

3973

סעסיע פון דעם האאגער טריבונאל

הויבט היינט אן צו בעטראכטען די פראגע פון דער צאל-אוניע

ווי ע ן, 19 (פפ. טעל.) מארגען, מאנטאג הויבט זיך אן די סעסיע פון טריבונאל אין האאג, כדי צו באוויזירען דעם ענין צאל אוניע.

די דעציזיע וועט אנגענומען ווערען דעם 28 אויגוסט.

שווערער צוזאמענשטויס

צווישען שטרייקענדע און שטרייק-ברעכער

פ א ר י ז, 19 (סי)

אין דרום פראנקרייך איז געקומען צו שווערע צוזאמענשטויסען אין טעקסטיל-געביט האַרט נעבען דער בעלגישער גרעניץ.

אין שטרייקענדען געביט זענען אנגעקומען אויטאבוסען מיט בעלגישע שטרייק־ברעכער. די אויטאבוסען זענען בעשיט געווארען מיט א האגעל פון שטיינער. 15 שטרייקברעכער און זשאנדארען זענען שווער פערוואונדעט געווארען.

באמבע-אויפרייס אונטער א צוג

וואס איז געגאנגען פון לידע קיין ווילנע

ווי ל נ ע, (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אונטער דעם צוג, וואס איז געגאנגען פון לידע קיין ווילנע, האט נישט ווייט פון ווילנע אויפגעריסען א באמבע.

דער אויפרייס האט קיינעם נישט געשאדט, נאר דער מאשיניסט איז ארויסגעפאלען פון לאקאמאטיוו, און דער לאקאמאטיוו גופא איז אנ׳ערך 3 קילאמעטער געלאפען אליין אן א מאשיניסט.

דערנאך האט ער זיך אויך אליין אפגעשטעלט

ווי אזוי ד״ר חיים ווייצמאן האט זיך געזעגענט

מיט דער ארבייטער-פ־אקציע אויפן ציוניסטישען קאנגרעס

ב א ז ע ל, (יט״א) פאר דער לעצטער זיצונג פון ציוניסטישען קאנגרעס, נאכ׳ן וואלען ה׳ נחום סאקאלאוו איז אויסגעוועהלט געווארען אלס פרעזי־דענט פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער ארגאַ־ניזאציע און עס האט בלויז געדאַרפט פארקומען די לעצטע זיצונג מיט׳ן צוועק אויסצוועהלען א נייע עקזעקוטיוו, האט ד״ר חיים ווייצמאן אפגע־שטאטעט א וויזיט אין קלוב־צימער פון דער אר־בייטער־פראקציע, כדי זיך געזעגענען און האַלטען זיין אבשידס־רעדע. ביי צעהנדליגער ארבייטער־דעלעגאַטען און זייערע פיהרער האבען זיך געגאַ־סען טרעהרען פון די אויגען. בעזונדערס ריהרענד איז געווען דער מאמענט ווען ד״ר ווייצמאן האט נאך זיין רעדע זיך צוקושט מיט קאצנעלסאנען, אר־לאזאראוו׳ען און שפרינצאַקען און האט זיך צו־וויינט, אלע, וואס זענען דאַן געווען אין זאל האָ־בען נישט געקענט איינהאַלטען זייערע טרעהרען.

ד״ר ווייצמאן האט אין זיין געזעגענונגס־רעדע ערקלערט, אז ער האלט, דאס ער איז בלויז צייט־ווייליג דעפאנירט געווארען. ער גלויבט, אז ער וועט זיך נאך צוריק טרעפען מיט דער ארבייטער־פארטיי, וואס איז אזוי שטאַרק געשטאנען די גאַנ־צע צייט מיט איהם, און, אז דאַן וועט מען וועגען די אלע פאסירונגען פון איצטיגען קאנגרעס דער־צעהלען, ווי וועגען בלויז אן עפיזאד.

„אין דער לעצטער שעה פאר זיין אוועקגעהן — האט ד״ר ווייצמאן געזאגט — וויל ער זיין מיט די, וואס האבען געקעמפט פאר א ריינעם און איינצי־גען ציוניזם. די ארבייט פון זיין גאנץ לעבען איז איהם ווערט געווען צו זעהען דעם דאזיגען קאמף און די דאזיגע קעמפער. פון קאנגרעס קאן מען זיין ענטוישט. אבער דער ריינער ציוניזם, וואס ער האט געזעהען. בעת זיין לעצטען העזוך אין גהלל גיט איהם מוט, מיר זענען בלויז צייטווייליג דע־פאניךט. ער גלויבט אויך איצט, אז די באלפור־דעקלאַראציע איז געווען א קריגס־געווינס. זי האט נישט איהר גראַוויטאציע. דער באָדען איז נישט געוואָרען בעפעסטיגט. איהר ארבייטער האט דעם באָדען יא בעפעסטיגט און אויך ער האט דערצו בייגעטראָגען. ער גלויבט, אז ער און די ארבייטער פארטיי זענען די צוויי שאַפענדע כוחות אין א׳ער פאר טיי, זיי האבען זיך ביידע געפונען אחן ווערטער, נישט בלויז אין נחלל, נאר אויך דא אויפ׳ן קאנגרעס ער וויל זיך נישט שיידען, ווייל ער וועט ווייטער קעמפען. ער דריקט אויס דעם גלויבען, אז דער קאנגרעס האט אויסגעלאַדען די גיפטען, וואס האָ־בען זיך אנגעזאמעלט און וועט ברענגען די מענשען צוריק צום ניכטערן שכל. מיר טרעפען זיך בקרוב און דאַן וועלען מיר אַלעס דערצעהלען ווי א עפיזאד

אפגעענטפערט אויף די רעדע פון דר. ווייצמאן האט ה׳ שפרינצאַק, וועלכער האט דערקלערט: מען דאַרף פיהרען א קאמף כדי אויפסנייע געווינען דאס פאלק, דער קאנגרעס האט דערקלערט מלחמה אין אונזערע רייהען. דער פערמאַנענט־אויסשוס, וואס האלט איצט אפ בעראַטונגען, איז א צייטווייליגע בירזשע, וואס בעשעפטיגט זיך מיט איבערגאַנגס־וואַלוטע. די ארבייטער פארנעמען זיך מיט א פעסט־דער וואַלוטע. ה׳ שפרינצאַק רופט דר. ווייצמאַן צו ששעהן צוזאמען מיט די ארבייטער אין גרויסען קאַמף. דו האסט אויך פיל חסרונות, ווענדעט זיך שפרינצאַק צו דר. ווייצמאַן, אבער דיינע מעלות פער דעקען די חסרונות. אונטער׳ן געזאַנג פון „התקוה״ האבען די ארבייטער־דעלעגאַטען אפגעפיהרט ווייצ־מאַנען אין קאנגרעס־זאַל, וואו ער האט פערנומען א פלאץ צווישען די ארבייטער־דעלעגאַטען

ספארט-בעוועגונג

„הכוח״ — „טוריסטען״ 1:2

די יודישע מאנשאפט פייערט כסדר טריומ־פען, דער מעטש מיט די טוריסטען איז ווידער געווען א פרוב־שטיין פאר „הכח״, וועלכע געהט ווייסט צו דער מייסטערשאַפט, איצט דאַרף שוין די אַמביציע פון „הכח״ שטייגען און נישט אַרויס־לאָזען די לאַדזשער מייסטערשאַפט פון די הענד, נאָכמעהר האַרטער, ווייל פון אַלע זייטען לויערט מען אויף נישט צו דערלאָזען די יודען צום אויבען־אָן פון זייער טאַבעלע.

דער זיג מיט די טוריסטען איז אויסגעקעמפט מיט גרויסער אַנשטרענגונג און אַמביציע איבער־ריגענס, האט די מאַנשאַפט געשפילט בעזונדערס אין דער צווייטער העלפט, אָהן שום פאַרוואורף. אויסגעצייכענט האט זיך די פערטיידיגונג און די הילפס־ליניע, דאַגעגען איז די אַנגריפס־ליניע נישט שטענדיג געווען ציל־בעוואוסט אין איהרע אַקציעס.

באַלד ביים אָנהויב הויבען אָן די „טוריסטען״ זעהר שאַרף צו אַטאַקירען און פיהרען אַדורך עס־ליכע זעהר שענע אַנגריפען, זיי ווערען אָבער ליק־ווידירט דורך דעם „הכח״ הילפס־ליניע און פער־טיידיגונג. ס׳אויערט אַנ׳ערך 25 מינוט ביז „הכח״ קען זיך אַפטרייסלען פון דער איבערמאַכט און געהט דאַן איבער צו דער אָפענסיווע, אָבער צוליב אַנ׳אומגליקליכע צומישונג געבען דעם טויער פון דער יודישער מאַנשאַפט פאַלט דאָס ערשטע טויער פאַר די טוריסטען.

באַלד דערויף שטייגט די אַמביציע און אָפ־פערווילינקייט פון „הכח״ און זיי הייבען אָן שטאַרק אַטאַקירען, אין אַ געוויסען מאָמענט רייסט זיך אַרויס סעגאַל און געהט זיכער אויפ׳ן געגנערס טויער, ער ווערט אָבער אויף אַ ברוטאַלען אופן אומגעוואָרפען און דער שידס־ריכטער דיקטירט אַנ׳עלף־מעטער, וועלכען קאַפלאַוויטש פערוואַנדעלט אין אַ טויער, נאָכ׳ן אויסגלייך געהער די גאַנצע צייט דאָס שפּילען צו „הכח״, וועלכע ערצילט דאָס זיגרייכע טויער הירך זיטענפעלדן נאָך אַ שעהנע קאָמבינאַציע: עהרענבערג — פּרעסער — זיטענ־פעלד.

פובליקום 4000.

ל.ט.ס.ג. — „ארקאן״ 1:0

„ווידזעוו״ — וו.כ.ס. 1:4

ל.ק.ט. 1b — פ.א.צ. 0:2

זיערנאטשאנע—סטושעלעצקי־3:5

פריינדשאפטס־מעטש

מייסטערשאפט פון „צע״-קלאס

מכבי (פאביאניץ) שטערן (לאָדז) 2:6

בר כוכבא — יוטשענקא 2:6

י.ק.פ. — טרומפעלדאר 1:7

ליגע-מעטשען

פאגאן — גארבארניא 0:1

פאגאן איז געוואָרען אייגער פון די פרעטענ־דענטען אויפ׳ן מייסטערשאַפטס־ליסטע, דער זיג איבער „גאַרבאַרניאַ״ איז אַ פערדינטער.

לעגיא — משארני 0:1

לעגיאַ — ווארשאוויאנקא 0:4

קופאן № 14

2־טע סעריע

פון גרויסען

פרעמיען-קאנקורס

— פון —

„נייעם פאלקסבלאט״

כדי זיך צו בעטייליגען אין פרע־מיען קאנקורס איז גענוג צוזו־שטעלען בלויז 30 קופאָנען.

2 דירעקטארן פון „נארדוואללע״

ארעסטירט געווארן פאר שווינדלערייען

ב ע ר ל י ן 19 (פפ. טעל.)

די דירעקטארען פון דער גרויסער טעקסטיל־פירמע „נאַרדוואָלע״ קארל און היינריך לאהוסען זענען נאכ׳ן ארעסטירט געוואָרען.

דער ארעסט שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט פערשידענע שווינדלערייען וואס די ארעספירטע זענען בעגאנגען.

בערנארד שאו קומט היינט

קיין ווארשא

וו א ר ש א, 19 (טעלעפאניש פון אונזער קאַ־רעספאָנדענט) מאנטאג 6,20 פארנאכט קומט אן קיין ווארשא דער וועלט-בעריהמטער ענגלישער שרייבער בערנארד שאו.

ער פאָהרט קיין סאָוויעט־רוסלאנד און אין ווארשאָ וועט ער פערבלייבען עטליכע טעג.

דער דאלאר אין ווארשא

וו א ר ש אָ, 19 (טעלעפאָניש) היינט פאר־נאכט איז דער קורס פון דאָלאר 9 זלאָטעס.

יודיש טעאטער

אין „פילהארמאניע״

20 נאַרוטאָוויטשא 20

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

גאסטראלען פון ווארש. אפערעטן-סטאר-ארטיסטן

היינט מאנטאג, 9 אווענד

פאפולערע פארשטעלונג

פון 50 גר.

לעצטע טעג

פון דער סענסאציאנעלער און שפאַנענדער פיעסע אין 3 אקטען מיט א פראלאג

און פיל נומערן געזאנג און טענץ

אויפ׳ן וועג קיין בוענאס איירעס

(אונטער די רויטע לאמטערן)

שוין דעם פרייטאג, דער לעצטער אמעריקאנער שלאגער, וועל־כער ווערט אויך יעצט געשפילט אין ווארשא יעדן טאג ביי אויספערק. הייזער

דער בלינדער פאיאץ

מארגען, דינסטאג

פון וויטען סיביר

דאס קאנצעסיאנירטע

עלעקטראטעכנישע ביורא

פון מ. וואלדמאן

נעמט אן ליכט- און קראפט-אנלאגען

צו מעסיגע פרייזען

ביים טאמבו־ירער נ. וואלדמאן

ווסכאדניא 50, טעל. 23-147

לאנגיעריגער געריכטס-סעקרעטאר

ערטיילט און ערלעדיגט אלערליי

ביטעס, אנקלאגעס און קלאָזולעס

ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים

שנעלער אויסקויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע־קארטען אויפ׳ן יאהר 1931

ב. מאן, 10 פעטריקאווער 10

גאסטראלען פון דער

ווילנער טרופע

XVI יאר — XVI יאר

15־יעריקער יובל־טורנע אנפ. מ. מזאה.

לאדזשער שטאט-טעאטער

היינט מאנטאג, דעם 20־טען יולי 9 אוונט

ביינאכט אויפ׳ן אלטען מארק

פון י. ל. פרץ. •••• אין שטאטראט־זאל

פייערליכע אקאדעמיע

לכבוד׳ן 15־יעריגען יובילעאום פון דער ווילנער טרופע

צוליב טעכנישע סבות ווערט

די פייערליכע פארשטעלונג

איבערגעטראגן אויף דאנערשטאג, דעם 23־טן יולי.

נאענסטע פרעמיערע: „200,000״ פון שלום עליכם (גרויסע געווינס)

רעזשי: י. ראטבוים. דעקאר. און קאסטיומען: אנדזשיי פראנאשקא

טענץ: העלענע קאי. ליד ער־טעקסטן: מ. בראדערזאן.

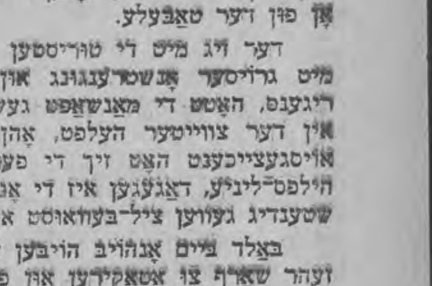

היינט פרעמיערע! — היינט פרעמיערע!

א שפאנענדע ערצעהלונג, פון H. SUDERMAN

דיג. „סטעפאן קרומהאלצ׳ס פרוי״ אין פילם בעארבייטונג

די טראגעדיע פון ליבע

דראמע פון ליידענשאפט און אפפערונג. אין די הויפטראלן:

LEWIS STONE, LEILY HYAMS, PEGGY WORD

דער זאל איז ווענטילירט. אנהייב אין געוו. טעג 5 נאכמ. שבת און זונטאג 2.30 בייטאג. פאפולערע פרייזן פון די פלעצער! אויפ׳ן 1־טן סעאנס 50 גר. און 1 זל.

„יודישע פאליטיק“

די ענדעקעס דראהען יודען מיט קאנסעקווענצען

דער ענדעקישער ארגאן „גאזעטא וואַרשאווסקא“ האט א געוויסע צייט אפגעשוואכט די אנפאלען אויף יודען אויף די שפאלטען פון דער צייטונג, זעהט אויס, אז דאס איז נישט געווען אויס גרויס ליבשאפט צו יודען, נאר עס ווייזט אויס, אז זיי האבען דורך דער צייט אנגעקליבען כח און מוט אנצופאלען, צו העצען און ממש צו דראהען די יודען, פונקט וואס ס'האבען דאס געטון די „שווארצע מאה“ אין די צארישע צייטען“.

נאך די גיפטיגע ארטיקלען פון דעם היסטערישען אדאלף גאוואשינסקי וועגען גריכישע פאגראם, שפאנישע רעוואלוציע און ציוניסטישען קאנגרעס, איז איצט געקומען דער פראפעסאר ריבארסקי אליין, דער פרעזעס פון ענדעקישען סיים-קלוב, דער עקאנאמיסט און פאליטיקער ביי די ענדעקעס און אנגעשריבען א גרויסען ארטיקעל אונטער'ן קעפל „יודישע פאליטיק“.

דער דאזיגער ארטיקעל איז א סקאנדאליעזער, ער רופט פשוט זיך אפצורעכענען מיט די יודען אויפ'ן ענדעקישען שטייגער און וואס דאס הייסט, האבען שוין יודען פיל מאל דערפיהלט, אט וואס דער געלערנטער פראפעסאר שרייבט צווישען אנדערען:

„באלד נאכ'ן דערגרייכען די אומאפהענגיגקייט פון פוילען, זענען יודען שטענדיג געשטאנען אויף דער זייט פון די לינקע. א דאנק זייערע שטימען זענען אין די ערשטע 2 סיימען אדורכגעגאנגען פיל ראדיקאלע געזעצען און א גאנצע רייה רעפארמען, וועלכע האבען געברענגט צו פערגרעסערען דעם מלוכה-בודזשעט, ביים אננעהמען די קאנסטיטוציע האבען זיך די יודען ארויסגעזאגט פאר די ליבעראלסטע און דעמאקראטישסטע בעשטימונגען. דאס איז די יודען נישט ארויסגעקומען לטובה. זיי בייזערען זיך אויפ'ן עטאטיזם, אבער זיי אליין האבען פערשטארקט די יסודות פון דעם דאזיגען ווירטשאפטליכען סיסטעם“.

„בעת די מאי-איבערקעהרעניש האבען די יודען גלייך אנגענומען דאס נייע גלויבען. פערשידענע, זעהר דעליקאטע יודישע פראפעסארען און ליטעראטען זענען מיטאמאל געווארען אנהענגער פון די לאזונגען פון דער מאי-רעוואלוציע, פון דיקטאטור, פון א שטארקע רעגירונג, פון בריסק א. א. וו. זיי האבען זיך מיטאמאל איבערצייגט אין בענקראט פון פארלאמענטאריזם, כדי נאר צו זיין נאהענט פון דער „קאריטע“, נאר כדי צו בעזעצען אויף פערשידענע פאסטענס און אמטען זייערע „גע'שמד'טע און נישט געשמדטע פריינד“.

„די יודען אין פוילען, אויב זיי זענען נישט קיין קאמוניסטען, זענען זיי די טרייע שוץ פון דער סאנאציע. זיי טון דאס צוליב מאטעריעלע אויסרעכנונגען. ס'געהען דא ארויין אין שפיל די דירעקטע טראנזאקציעס, וואס זענען נוגע פאדאטקעס, זונטאג-רוה א.א.וו. ס'איז ענטשטאנען די קאמערציאליזאציע פון פאליטישע איבערצייגונגען ביי די יודען. דאס איז נישט קיין נייע ערשיינונג אין פוילען — ס'איז גענוג זיך צו דערמאהנען די פאר-מלחמה'דיגע פאליטיק פון די גאליציאנער יודען“.

און אזוי ווייטער און ווייטער קלאגט דער ענדעקישער פראפעסאר ביז ער דערגעהט צו דעם צו וואס ער צילט. ער שרייבט ווייטער:

„מיר זעהען א טשעקאווע זאך. וואס מעהר די סאנאציע פערליערט אין דער פוילישער געזעלשאפט, וואס מעהר די סאנאציע וועקט אין זיך שנאה פון די פאלאקען, אלץ שטארקער איז איהר ווירקונג אין יודענטום. אהן גוזמא קען מען זאגען אז די יודען זענען איצט די הויפט-שטיצע פון דער סאנאציע, אנהויבענדיג פון די יודישע אינטעלעקטועלע ספערען און ענדיגענדיג אויף די צדיקים אין די פראווינץ-שטעטלעך“.

און איצט קומט שוין די דראהונג וועגען „אפפערטיגען“ זיך מיט יודען. פראפ. ריבארסקי שרייבט:

„די דאזיגע ערשיינונג קען מען נישט פערלירען פון אויג. זי איז שוין בעמערקט געווארען דורך די פאלקס-מאסען, וועלכע האבען זיך זעהר ווייניג אינטערעסירט מיט דער יודען-פראגע. דאס וועט האבען גרויסע קאנסעקווענצען. ס'וועט קומען א מאמענט, ווען מען וועט זוכען די שולדיגע אין דער איצטיגער זאכלאגע פון פוילען. ס'וועלען קומען פריקרע צייטען פאר אלע, וועלכע זענען געווען די שטיצע פון דער סאנאציע. דער ענין איז שוין אזוי ווייט דערגאנגען, אז די יודען וועלען נישט קענען ארפווארפען פון זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר דער סאנאטארישער ווירטשאפט. ווען די פוילישע געזעלשאפטליכע מיינונג וועט אין אלע שיכטען זיך ווענדען געגען די יודען, וועט דאס זיין א נאטירליכער רעזולטאט פון זייער אייגענער פאליטיק.“

אלזא אומעטום — זוך דעם יוד! דער יוד פיהרט די איצטיגע פאליטיק אין פוילען. דער יוד איז שולדיג אין אלע צרות און דערפאר וועט מען אויף איהם מאכען פאגראמען און די יודען אליין וועלען דערין שולדיג זיין. דאס איז נישט צום ערשטען מאל, וואס מ'רייצט און מ'העצט צו פאגראמען.

די איינציגע טרייסט האבען מיר אבער — דער הומר קען דערנוייל פגרן.

די קריטישע יולי-טעג אין דייטשלאנד

(א בריף פון בערלין)

אז יולי 1931 וועט האבען א קאלאסאלע בעדייטונג פאר דער וועלט-פאליטיק בכלל און פאר דער דייטשער פאליטיק בפרט, האט מען שוין פריהער געוואוסט. אנפאנג יולי איז אנגענומען געווארען דער הובער-פלאן. דעם 17 יולי דארפען קומען קיין בערלין די ענגלישע מיניסטארען מאקדאנאלד און הענדערסאן. אין א פאר טעג נאכדעם, דעם 21 יולי ערווארט מען דא אויך דעם אמעריקאנער שטאטס-סעקרעטאר סטימסאן. מיט רעכט האט מען אלזא, גערעכענט, אז די אלע „נסיעות וועלען ברענגען די וויכטיגסטע פאליטישע בעשלוסען, וועלכע וועלען אין א געוויסע הינזיכט מילדערן די איצטיגע שווערע לאגע. מ.האט גערעכענט, אז דאס וועט זיין א מאנאט פון קאנסאלידירונג אין דער אינערען און פון פעסטשטעלונג אין דער אויסערען פאליטיק. קיינער האט אבער נישט געטראכט, אז אין אט דעם זיבעטען זומער-מאנאט יולי וועלען זיך אין דייטשלאנד צוריקקעהרען יענע גרויזאמע טעג פון אקטאבער 1923 און די בירגער-קריגס-אטמאספערע פון נאוועמב. 1918, ווייל נאר מיט די צוויי דאטומס קענען די איצטיגע קריטישע טעג פערגליכט ווערען.

דער קולמינאציאנס פונקט האט דער קריזיס דערגרייכט אין דער נאכט פון 12-טען אויפ'ן 13-טען יולי. דער „פליענדער רייכס-באנק-פרעזידענט“ — ווי אין געוויסע צייטונגען האט מען אנגערופען דעם ד"ר לוטער, וועלכער איז פאריגען דאנערשטאג געפלויגען מיט אן אעראפלאן עקסטרא קיין לאנדאן, פון דארט ווייטער אין פאריז צו זוכען הילף פאר די דייטשע בענק, — האט קומענדיג צוריק, געבראכט נישט גאר קיין פרייליכע „בשורות“, דעם שווערסטען קלאפ פאר'ן דייטשען פינאנץ-וועזען האט אבער דאן געגעבען די „דאנאטבאנק“ דארמשטעטער און נאציאנאל-באנק), וועלכע האט אויפגעהערט צו צאהלען איהרע חובות.

אין יענע קריטישע נאכט פון זונטאג אויף מאנטאג האבען זיך צונויפגעזאמעלט אין דער ווילהעלמשטראסע, אין דער געבוידע פון דער רייכסקאנצליי, די פיהרענדע פינאנסיסטען (צווישען זיי אויך דער פריהערדיגער פרעזידענט פון רייכס-באנק ה' ד"ר. שאכט), באנקירען און דער גאנצער מיניסטארען-קאבינעט, כדי צו זוכען אן עצה, ווי אזוי צו ראטעווען די דייטשע וואלוטע און דעם גאנצען דייטשען באנק-וועזען. פון אונטערגאנג. אלס רעזולטאט פון דער זיצונג, וועלכע האט געדויערט ביז 2 א זייגער ביינאכט, האט ד"ר בריגינג ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אין וועלכער דאס רייך נעהמט איבער די פעראנטווארטונג פאר די דאנאט-באנק. דאס פרייסישע מיניסטעריום האט צוגלייך געשלאסען אלע בערזען, היינט פריה האט שוין די רעגירונג אפילו געשלאסען אלע בענק, שפאר-קאסעס א. אז. וו. דער דעוויזען-האנדעל איז אינגאנצען פערבאטען געווארען. טראץ די אלע פעראָרדנונגען הערשט אין שטאט א שרעקליכע פאניק. די צייטונגען ווערען פשוט צוכאפט פון די הענד. אויף די גאסען שטעהען גרופעס מענשען און דיסקוטירען אויפגערעגט איבער דער געשאפענער לאגע.

אין נארד-בערלין, וואו ס'וואוינט די ארבייטערשאפט איז פיל רוהיגער. „איך האבע גאר ניכט צו פערלירען“ — האט מיר דארט היינט איינער געזאגט. דער זאץ שטימט גענוי פאר דער גאנצער דארטיגער בעפעלקערונג.

אין די דייהערע און רעכטערע קרייזען הערשט אבער זעהר א גערייצטע שטימונג. דער פעלקישער בעאבאכטער“ — ארגאן פון די היטלעריסטען אין דייטשלאנד, איז אויף 3 וואכען פערבאטען געווארען. דאס אלץ בעווייזט, אז אויב ס'וועט נישט געלונגען אין משך פון די נאהענטסטע פאר טעג צו בעזייטיגען די פינאנציעלע קאטאסטראפע, דאן שטעהט דייטשלאנד ערב פאליטישע געשעהענישען, וועלכע וועלען בלי שום ספק צושטערן די איצטיגע רעפובליקאנישע פארם.

— — —

ווי פון גוט אינפארמירטע קרייזען דערקלערט מען, גרייטען זיך די נאציאנאל-סאציאליסטען זעהר שטארק צו איבערצונעהמען די מאכט. נעכטען זענען פערטיילט געווארען פלוג-בלעטער פון „שטאל העלם“, אן ארגאניזאציע, וועלכע שטעהט זעהר נאהענט צו די היטלעראווצעס). וועלכער האט גערופען צו בעזייטיגען די רעפובליק. „די רעפובליקאנישע פארם, — ווערט אין פלוג-בלאט געזאגט, — פאסט כלל נישט פאר דייטשלאנד“. „דער איינציגער אויסוועג איז נאר א נאציאנאליסטישע דיקטאטור, אין ווענעס שפיק ס'זאל שטעהן א מאַרבארך“. ווייטער ווערט דארט געזאגט, אז אין חירום שאפטליכער הינזיכט רעכענען זיי איבערצונעהמען א סך פראיעקטען פון די סאציאליסטען.

איינציגע מאל, פערזיכערט דער אויפרוף, אז זייער קאמף איז נישט געווענדעט געגען דער ארבייטערשאפט. ס'איז לייכט צו דערקענען, אז מיט די לעצטע זאצען וויל מען געווינען די סימפאטיע פון ד' ימאסען. די רעכטס-שטעהענדע „דייטשע צייטונג“ שרייבט היינט פריה גאנץ אפען אין לייט-ארטיקעל, אז דער איינציגער אויסוועג פון דער קאטאסטראפע איז — א נאציאנאליסטישע דיקטאטור. מערקווירדיג איז אבער, וואס הוגענבערגס „לאקאל-אנצייגער“ שרייבט היינט אין א זעהר צוריקגעהאלטענעם טאן — גיכער פון אלץ שטעקט אבער אין דעם א מאנעוור, ווייל מיט א פאר טעג צוריק איז פארגעקומען צווישען הוגענבערג און היטלערן א געהיימע בעראטונג. דער אפיציעלער קאמוניקאט, וועלכען זיי האבען ארויס געגעבען, זאגט, אז זיי האבען גערעדט „נאר“ וועגען דער געשאפענער פאליטישער לאגע. מיר רעכענען, אז ס'איז איבריג צו ברענגען נאך קאר מענטארען צו די אויבענאנגערופענע פלוג-בלעטער, אויפרופען און לייט-ארטיקלען.

די כוונה איז גאנץ קלאר, די רעכטע קרייזען אין דייטשלאנד, די אמאליגע קריגס-אפיצירען און גענעראלען, די איצטיגע פיהרער פון די נאציאנאל-סאציאליסטען, דער „שטאלהעלם“ און די הוגענבערגלער האלטען זייער צייט פאר געקומען און רעכענען אין די נאהענטסטע צייט צו שאפען א פאשיסטישע דיקטאטור, העכסט וואהרשיינליך, וועט זיי איצטער געלונגען צו בעקומען די מאכט אויף א לעגאלען וועג.

די דייטשע ארבייטערשאפט, וועלכע איז אויס געצייכענט ארגאנידירט אין די פאליטישע פארטייען און אין די געווערקשאפטען, וועט אבער אזא דיקטאטור בעקעמפען מיט די שארפסטע מיטלען. די פאשיסטישע דיקטאטור (פערשטעהט זיך אויב זי וועט קומען) וועט בעדייטען אלזא נאר אן אנשטאס צו א שווערען, לאנג-דויערנדען און בלוטיגען בירגער-קריג אין דייטשלאנד.

חנוך דרוזק.

פאליטישער אפעריסט און שפיאן

טרעביטש-לינקאלנס סענסאציאנעל שווינדלערישע קאריערע.—זיין אוואנטוריסטיש לעבען,—איצט איז ער אריין אין א בודיסטישען קלויסטער

אין די צייטונגען האט זיך די טעג בעוויזען א נאטיץ, אז דער בעקאנטער פאליטישער אפעריסט טרעביטש-לינקאלן איז אריינגעטרעטען אין א בודיסטישען קלויסטער, וואס געפינט זיך נעבען פעקין. ווי אזוי קומט דער דאזיגער קעניג פון די אפעריסטען אין א בודיסטישען קלויסטער?

* * *

געבוירען איז ער געווארען אין יאהר 1880 אין אן עסטרייכיש שטעטיל, צו 12 יאהר איז ער אריינגעפאלען אין א קאטוילישען קלויסטער הינטער בודאפעסט און זיך געגרייט צו ווערען א גלח, ער האט ארויסגעוויזען גרויסע פעהיגקייטען און איז געווען זעהר רעליגיעז. אפער דאס האט זיך נישט פערווירקליכט, נאך 5 יאהר לערנען זיך אין קלויסטער איז טרעביטש ענטלאפען, דורכן מארקאן אין זיך געלאזען אין גאנס וועלט אריין, ער איז געקומען קיין טריעסט, דא האט ער זיך בעקענט מיט מאטראסען און איז אריינגעטרעטען אין שיף-דינסט אלס הייצער, פאהרענדיג קיין קאנאדע.

ער האט זיך שנעל אויסגעלערנט די ענגלישע שפראך, איז אריינגעטרעטען אויף טעאלאגישע קורסען און איז געווארען א גלח, זיין ערוים האט ער פערדינט, ארומפאהרענדיג מיט רעליגיעזע רעפעראטען, וועלכע האבען געהאט גרויסער ערפאלג, ווייל טרעביטש איז געווען א זעלטען גוטער רעדנער.

ווען ער איז אלט געווארען 21 יאהר, איז טרעביטש געקומען קיין ענגלאנד און זיך א נאמען געגעבען לינקאלן. ער האט זיך שנעל ערווארבען די סימפאטיע פון דער ענגלישער גייסטליכקייט, וועלכע העלפט איהם צו בעקומען די ענגלישע בירגערשאפט, אבער דאן טרעט ער ארויס פון דער קירך און נעהמט זיך צו פאליטישע ארבייט.

זעהר שנעל האט ער געוואונען דעם צוטרוי פון דעם שאקאלאדען-קעניג זיבאם, וועלכער האט איהם געמאכט פאר זיין פערטרויאונגס מאן. דעם שאקאלאד-קעניג איז געווען ווייניג וואס צו האט פיל געלד און מאכט איבער טויזענדער מענשען און ער האט דוקא געוואלט זיך אריינרייסען אין דער ליטעראטור, טרעביטש-לינקאלן האט איהם געהאלפען, ער שרייבט אן א סאציאלאגיש ווערק, וועלכעס ווערט ארויסגעגעבען אויפן נאמען פון זיבאמען. לינקאלן בעקומען פון זיבאמען פאר דער טובה א סומע פון 350 טויזענד פראנק.

איצט איז שוין טרעביטש אליין רייך און ער וויל ווערען א דעפוטאט, זיין גאנץ געלד גיט ער אויס אויף די וואהלען און ווערט אין יאהר 1912 געוועהלט אלס ענגלישער דעפוטאט.

איצט האט איהם אויגאנצען אנגעהויבען צו שווינדלען אין קאפ. ער האט אנגעהויבען צו לעבען אזוי ווי ס'פאסט פאר אן ענגלישען אריסטאקראט, ער האט זיך נעקויפט א שעהנעם אויטא, האט געשפילט אויף גרויסע סומען, געמאכט בעלער א. א. וו. ביים אנהויב פון וועלט-קריג איז ער געבליבען אהן א גראשען און ס'איז איהם איינגעפאלען א געדאנק צו ווערען א קריגס-שפיאן.

ער האט נישט לאנג געטראכט און אפגעגעבען אן אפערטע דעם ענגלישען שפיאנאזש-אמט. די אפערטע איז אנגענומען און לינקאלן, פערענדערנדיג זיין אויסזעהן נישט צו דערקענען איז אוועק צו די דייטשע שלאכט-פאזיציעס. דא האט ער געארבייט אויף 2 פראנטען. ער האט צוגעשטעלט ידיעות ענגלאנד און פון דער צווייטער זייט דעם דייטשען און עסטרייכישען שטאב און פון ביידע זייטען האט ער גענומען. אזוי-ארום האט דורך אנדערהאלבען יאהר געפיהרט פאר דער נאז די שטאב-גענעראלען און אדמיראלען.

אין יולי 1915 האט מען אויף איהם געווארפען א חשד, און ער איז ארויסגערופען געווארען קיין לאנדאן צו געבען ערקלערונגען, ער האט אבער דערשנאפט ווענען וואס ס'האנדעלט זיך און איז אוועקגעפאהרען קיין ניו-יארק. דא האט ער אנגעהויבען צו דרוקען אין „ניו-יארקער הערלד“ סענסאציאנעלע ארטיקלען און ענטדעקט אלע סודות פון ענגלישען שפיאנאזש-אמט און דערצעהלט ווי אזוי די אנפיהרער האבען צוליב געלד פשוט פערקויפט דאס פאטערלאנד. אבער פאר דעם דאזיגען אוואנטוריסט איז גארנישט געווען צו שווער,

אין סעפטעמבער 1918 זעצט ער זיך אויף א שיף און פאהרט אין געהיים פערשטייט זיך, קיין לאנדאן.

דאסמאל האט זיך איהם נישט איינגעגעבען. נישט קוקענדיג אויף זיין קינסטליכען גרים איז ער דערקענט געווארען און איינגעזעצט געווארען אין טיורמע. מ'האט איהם מורא געהאט צו משפט'ן, ווייל ער האט נאך געקענט אויסזאגען פיל סודות פון חדר. דעריבער האט איהם דער פראקורער געמאכט א פראצעס פאר פעלשען דאקומענטען, געבען כאבאר, צונעהמען מלוכה'ש געלד, דאס איז גענוג געווען, אז טרעביטש זאל מעהר נישט זעהען די ליכטיגע שיין. אבער אפזיצענדיג איבער 2 יאהר איז ער ענטלאפען פון טורמע און אין יאהר 1919 האט ער שוין שפאצירט אויף די בערלינער גאסען. ער ווערט א ערטרויאונגס-מאן פון לודענדארפ'ן און שטעלט צו סטראטעגישע פלענער פאר'ן קאפפוטש. ער אליין איז א שפיאן און גיט ארויס לודענדארפען צו קאפ'ן און קאפ'ן צו לודענדארפ'ן. ער נעמט געלד ביי ביידע און זאגט זיי צו מאראלישע און מאטעריעלע הילף פון ענגלאנד.

אבער לאנג האט דאס נישט געקענט אפהאלטען און ער איז אדורכגעפאלען, ער ענטלויפט דעריבער בעצייטענס קיין כינא. ער זיצט דא אויך נישט לעדיג. דאס איז די צייט פון כינעזישע בירגער-קריג און פון אויסערליכע מלחמות. טרעביטש דערנעהנטערט צו דעם סאוועטישען פערטרעטער באראדין און ביידע האבען געטראכט וועגען דעם גורל פון כינא. פאר גוט געלד האט ער דאן פערקויפט געווען זעהר אלע לאגערן גלייכצייטיג. אבער דאס האט געדויערט אוי לאנג, ביז סוי-יאט-סען האט איהם געכאפט און טרעביטש איז ענטלאפען קיין אפגאניסטאן. דא האט ער געהאלטען צו דעראגאניזירען אמאנולאה און דורך זיין האנד זענען אדורכגעגאנגען הונדערטער טויזענטער פונטען.

דאן איז ער נאך געווען אין טיבעט און געמאכט געשעפטען מיט דאלאי-לאמא און איצט, ווי די צייטונגען מעלדען, איז ער אריינגעטרעטען אין א בודיסטישען מאנאסטיר. איז דאס שוין דער סוף? זיכער נישט, פון טרעביטש-לינקאלן וועט נאך די וועלט זעהר פיל הערען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

זונטאג
20
ז
מנחם אב תרצ"א

יולי
זון-אויפגאנג 3.38
זון-אונטערגאנג 7.45

קאנטראלע פון די חובות
פון דער באנקראטירטער לאדזער האנדעלס=באנק

(א) לויט ווי מיר דערוויסען זיך, וועט די 21, 22 און 23 ד. ח, פארקומען אין דער האנדעלס-אפטיילונג פון לאדזער קרייז-געריכט א קאנטראלע פון די חובות, וואס זענען אנגעמאלדען געווארען דורך די קרעדיטארען פון דער באנקראטירטער לאדזער האנדעלס-באנק ביי די סינדיקע.

דאס נאכקאנטראלירען וועט אדורכפיהר דער ריכטער-קאמיסאר, צו וועלכען עס דארפען זיך מעלדען די קרעדיטארען פון דער באנקראטירטע באנק.

לאדזער וואיעוואדזטווע פאר אלעקסאנדער

(1) דאס לאדזער וואיעוואדענטום האט באשלאסען צו געבען דעם מאגיסטראט פון אלעקסאנדער א סובסידיע פון 5,000 זלאטעס, כדי צו פיהרען די ווייטערדיגע סעזאן-ארבייטען.

מ'פאלט אוועק פאר הונגער

אויף באלוטער מארק איז אוועקגעפאלען פאר אויסשעפונג די 62-יאהריגע יוליאנא פרידע, א היימלאזע ארבייטסלאזע.

אויף שענקעווימש-גאס 9 איז אוועקגעפאלען דער 47-יאהריגער יאן מישיאק (זון אווסיאנע 11)

דעם זעלבען גורל האט אויך געהאט דער 49-יאהריגער סטאניסלאוו אווטשארעק, אויף פיעטרקאווער 182 א היימלאזער ארבייטסלאזער.

פאגאטאוויע האט געהאלפען אויף ווי ווייט גי קאן.

געפאקט מיט א פעקעל און ארייגעפעהעלט...

(1) נעכטען איינס ביינאכט האבען געהיים-אגענטען בעמערקט' ווי עפיס א פערשוין פארעט זיך אויף באלקאן פון ערשטען שטאק, אויף קילינסקא 48.

אז ער האט זיך ארונטערגעלאזט אונטע, האט מען איהם געזאגט: „שטיי, ברידערשי!" און מען האט זיך איבערציינגט, אז דער פערשוין איז א זאוואדאווער גנב-איינברעכער יגזעף וויפישטשאק (פון זאקאנטנע 19), וועלכער האט איצט „צוגע-רוימט" א וואוינונג אויף קילינסקא 48.

מען האט דעם פאק חפצים און מלבושים ביי איהם צוגענומען, און איהם אליין איינגעפאקט אין טורמע.

אפטייקען
היינטיגע נאכט=דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15) ס. טראווקאווסקא (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעסקא 21) מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95) י. קלופטא (קאנטנא 54) ל. טשנסקי (ראקיטשינער 53).

גרויסע פערזאמלונג פון טעקסטיל-ארבייטער פארשטעהער
בעהאנדעלט א רייה אקטועלע פראגען

(א) נעכטען איז פארגעקומען א פערזאמלונג זון פארשטייער פון פערשידענע טעקסטיל-פאראייען, אין לאדז. (אויף פיעטריקאווער 165).

אויפ'ן סדר היום איז געשטאנען א רייה אקטועלע פראגען, ווי די „ווידזעווער מאנופאקטור", קריזיס אין דער אינדוסטריע, וועגען ברעכען די סאציאלע פארשריפטען א. ד. גל.

עס זענען ארויסגעטראטען א גאנצע רייה רעדער, וועלכען האבען צ. א. אנגעוויזען, אז אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור" איז לכתחילה צוריקגענומען געווארען בלויז א טייל ארבייטער, כדי אויסצופערטיגען די האלב-פאבריקאטען. און דערביי זענען זיי געקינדיגט געווארען אויף 14 טאג.

נאך א לענגערער דיסקוסיע, איז בעשלאסען געווארען צו ווענדען זיך וועגען אלע בעהאנדעלטע ענינים מיט אן אינטערווענץ צו דער רעגירונג, אין וואס וועגען די רעדוקציע, צו אויספועלען, אז זיי זאלען אין די פריוואט-אונטערנעהמונגען געפיהרט ווערען לויט דעמזעלבען פרינציפ, וואס אין רעגירונגס-אינסטיטוציעס, ד, ה,. למשל, אז אין דער ערשטער רייה זאלען רעדוצירט ווערען פרויען, וועלכע האבען אזעלכע מענער, וואס פערדינען אויף חיונה.

קיין ווארשא פאהרט ארויס א ספעציעלע דעלעגאציע צום אינערן-מיניסטעריום און צום הויפט-ארבייטס-אינספעקטאריאט.

פארוואס נישט דורך פ. ק. א.?
מכוח דעם פערבאט צו איינצאהלען דארט אומזאץ=שטייער

(2) אין די סוחרישע קרייזען האט ארויסגערופען גרויס פערוואונדערונג די ידיעה, אז דאס פינאנץ מיניסטעריום האט פערווארהרט איינצוצאהלען על חשבון אומזאץ-שטייער אין די פינאנץ-קאסעס דורך דער פערמיטלונג פון פ. ק. א:

ווי מיר דערוויסען זיך, נעהמט דער פערבאט ארום די ערטער אויסשליסליך, אין וועלכע עס געפינען זיך קיין פינאנץ-קאסעס.

די סיבה פון פערבאט איז וואהרשיינליך די, וואס עס פאסירען פאלען, ווען וועגען צו-דער-צייט איינגעצאהלטע שטייער-סכומים איז די פ. ק. א. מודיע אין די פינאנץ-קאסעס שפעטער, און ס'טרעפט אויך אפילו דאן, ווען די פינאנץ מאכט הויבט זיך שוין אן „צו בייזערען" געגען די צאהלערס און נעהמט אן עקזעקוציע-שריט...

נייע פעראָרדנונג וועגען עקזעקוציעס
האט די היגע פינאנץ-קאמער געקראגען צוגעשיקט פון פינאנץ-מיניסטעריום

(2) שוין מיט עטליכע חדשים צוריק האט די לאדזער פינאנץ מאכט בעקומען א פעראָרדנונג דורך וועלכער עס ווערט פערבאטען צו דורכפיהרען עקזעקוציעס איבערן בעוועגליכען פערמעגען, וואס ווערט געפונען ביים צאהלער, וועלכער האט נישט רעאליזירט דעם אומזאץ-שטייער, און וואס געהערט צו דריטע פערזאנען ווי צ. ב. ש. אין פאלען פון קאמיסיאנס-פערקויף, פון אפגעבען אויף דעפאזיט א. ד. גל.

אזוי-ווי די פינאנץ-בעאמטע האבען די פעראָרדנונג אין פערשידענע פאלען אנדערש טראקטירט האט דאס פינאנץ-מיניסטעריום איצט צוגעשיקט צו דער לאדזער פינאנץ-קאמער א נייע אויפקלערונגס-פעראָרדנונג וועגען אויספיהרען די עקזעקוציעס.

פון פליישער-הורטאווניקעס-פעראיין

דאנערשטאג איז פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון פליישער-הורטאווניקעס - פעראיין. די פערזאמלונג האט אויסגעדריקט צוטרוי דעם פרעזעס ה' ידידיה יוסף אדלער. אין דער נייער פערוואלטונג זענען אריין פאלגענדע פערזאנען: יהודה יוסף אדלער — פרעזעס, אהרן זאמשעווסקי וויצע, יעקב לצווקאוויטש וויצע, משה פעלדמאן, ה. ז. טיפענבאך, אברהם לצווקאוויטש, ה' גראנסקי, א. פראנקל, ר. צינאמאן, ה. פריד, כ פלאוונער, מ. העכט, ר. קופער און ישראל שטשופאק.

היינטיגער אפצייכען
לטובת „מחזיקי חולים"

די טעטיגקייט פון „מחזיקי חולים" פארן ערשטען האלבען יאהר 1931 ווייזט זיך ארויס אין פאלגענדע ציפערן: ערטיילט דאקטאר-הילף צו 987 פעיזאז, בחנמ'דיגע דאקטוירים פאר ארימע קראנקע 2507. בחנמדיגע מעדיצינען 231. מעדיצינען מיט 20 פראצענט ביליגער — 1733. נאהרונג צו 522 פערזאן, כלים ארויסגעבארגט פאר קראנקע — 903 משמורים געשיקט 247. סך הכל האבען געהאט נוצען דאס ערשטע האלבע יאהר 4880 פערזאן.

היינט, מאנטאג, קומט פאר א אפצייכנונג לטובת די ארימע קראנקע, וואס בעקומען בחנמדיגע מעדיצינישע און נאהרונגס-הילף ביים „מחזיקי חולים", עס איז זעהר ווינשענסווערט, דאס די לאדזער יודישע בעפעלקערונג, זאל ווי געהעריג שטיצען דעם „מחזיקי חולים", וואס טוט אזוי פיל אימזיסט לייסטען פאר די ארימע קראנקע.

יויפט דעם אפצייכען.

הרבנית שרה רבקה מייזעל ז"ל

פרייטאג פריה איז ביי אונז אין שטאט נפטר געווארען די זעהר חשובע פרוי פון הרב ר' אליעזר יצחק מייזעל שליט"א, זי איז געוועזען א טאכטער פון בעריהמטען הרב הגאון ר' אליי' זצ"ל פיינשטיין אבד"ק אין פרוזשאני זי איז געוועזען זעהר געאכטעט ביי דער יודישער בעפעלקערונג איהר גוטהערציגקייט איז געוועזען בעקאנט ביי אלע ליידענדע און נוימבעדערפטיגע וועלכע זי האט געהאלפען מיט ראט און טאט, שפילערהייט וועלטליך געבילדעט, פיל בעלעזען האבענדיג א גרויסע ידיעה אין תלמוד און מדרש און פערשטעהענדיג דאס אלעס צוזאמען זאל הארמאנירען בעפוצט מיט תלמודישע פעולען, איהר גוטסקייט איהר אפענע צדקה האנד מיט איהר טייער גוט הארץ און איהר שענעם מוגד וועוק האט זי בענוצט כדי אונגליקליכע צו טרייסטען און צו העלפען, עס איז דא פיל פון איהרע ערקלערונגען אין תלמוד און מדרש, אין די בעסטע יאהרען, 42 יאהר אלט איז זי געוועזען.

פרייטאג 7 א זייגער אין אווענד איז זי צו קבורה געקומען איהר טויט האט ארויסגערופען דעם טיפסטען טרויער

תנצב"ה

אויפמערקזאם
די טעג
הויבט זיך אן איין
„נייעס פאלקסבלאט"
צו דרוקען אונזער נייער
סענסאציאנעל = קרימינעלישער
ראמאן

א מורא'דיגע דארפישע טראגעדיע
ווי=אזוי מ'האט „ארויסגעטריבען דעם טייוועל" פון דער אונגליקליכער פרוי

(א) געשעהן איז עס אין דארף וועגלאוויצע, וולוינער פאוויאט.

דער פויער סטעפאן יוזשוויאק האט געהאט א ווייב — די 34-יאהריגע העלענא, וועלכע ער האט שטארק געליבט.

קיין קינדער זענען ביי זיי נישט געווען, און ערשט מיט א צייט צוריק איז העלענא פערגומען געווארען אין טראגען.

די פרייד איז געווען זעהר א גרויסע.

וואס איז אבער די פעולה, אז העלענא האט נעבעך געבוירען א טויט קינד.

מען רעכענט, אז געשעהן איז עס אוודאי, מחמת דער אומגעלומפערקייט פון דער דארפס-אקושערקע.

פון דעם אומגליקליכען געבורט אן האט העלענא אנגעהויבען צו קרענקען, צו דארען, זי איז געווארען שוויגענדיג, צוריקגעהאלטען, און גאנצע טעג איז זי געזעסען ביים טייך און געקוקט פערטראכט אין וואסער.

יוזשוויאק, דער מאן איהרער, האט זיך אנגעהויבען משואל עצה זיין מיט שכנים און שכנה'ס, וואס מיט איהר צו טון, און צוזאמען מיט א זנאכער איז מען געקומען צו דער מסקנא, אז אין העלענא איז אריין דער טייוועל, און מען מוז זי אפטיילען פון לעבעדיגע מענשען, ווארום זי קאן א וועלט „פערזארזאשען"...

האט זיך יוזשוויאק געפאלגט די גוטפריינדליכע עצות פון די קומעס מיט די קומאטרעס, מיט'ן זנאכער, און ער האט פערשפארט העלענען אין א חזיר־שטאל.

דער ענין האט אנגעצויגען גאנץ לאנג.

דערביי האט איהר יוזשוויאק נישט געגעבען צו עסען גאנצע טעג, און זי מעדערליך געשלאגען.

די אומגליקליכע פרוי, נעבעך, האט נישט געוואוסט, וואס מ'וויל פון איהר, און זי איז אויסגעגאנגען, ווי א ליכט, כליפענדיג, און יאמערדיג אין דער שטיל.

ערשט מיט עטליכע טעג צוריק האט זיך וועגען דעם „טייוועל אין דער פרוי" דערוואוסט פאליציי, און אז מען האט זי נעכטען געוואלט אריינבעפיהרען אין שפיטאל, איז זי געשטארבען אויפ'ן וועג...

פאליציי האט ארעסטירט יוזשוויאקן, און זוכט דעם זנאכער...

א גרויסער שטורעם מיט א האגעל
האט זיך אדורכגעטראגען איבער'ן פעטריקאווער קרייז

(1) עהערנעכטען האט זיך איבער'ן פיעטרקאווער פאוויאט אדורכגעטראגען א גרויסער שטורעם מיט א האגעל וואס האט אנגעמאכט אויף די פעלדער זעהר גרויסע חורבנות.

טראגעדיע פון א יודישען זקן

זיין שרעקליכע ודוי—ער לאזט נישט צו צום טויטען בעט זיינע קינדער—משומדים.
די משומדים ווילען פעראייביגען דעם נאמען פון זייערע פרומע יודישע עלטערן

אויף זשעלאזנא-גאס אין א הויז נעבען דעם האלערס פלאץ האט געוואוינט אן'אלטער איינזאמער יוד. ר' ידידה זיינע איז בעשטאנען פון א קליין צימערל, וואו ער האט געוואוינט מיט זיין אלטער פרוי ביז זי איז מיט 2 יאהר צוריק געשטארבען. פון דעמאלט אן וואוינט ער דארט איינער אליין און קיין פרעמדער מענש איז דארט נישט אריינגעקומען. דערגעהערט האט זיך דער יוד, ווי מ'האט איהם גערופען שכריהו מאנטעל, פון דעם, וואס ער האט צוזאמענגעשנארעט א פאר גראשען אין די לאדזער גאסען.

מיט עטליכע וואכען צוריק האט דער יוד אנגעהויבען קראנק צו ווערען. די שכנים, בעזונדערס די שכנ'טעס פונ'ם יוד האבען אכטונג געגעבען אויף איהם, אפילו עטליכע מאל גערופען א דאקטאר, אבער צו פערלענגערען איהם דאס לעבען האט זיך נישט איינגעגעבען. ער איז געשטארבען פון עלטער־שוואכע, 67 יאהר אלט.

פערשטעהט זיך, אז פאר יציאת נשמה, האבען די שכנים איהם געפרעגט, צי ער האט נישט קיין קינדער, ברידער, שוועסטער, אדער עפעס א קרוב, וועלכען מ'וואלט געדארפט צעוויסען טון וועגען זיין טויט. דער אלטער האט געשאקעלט מיט'ן קאפ, אז נישט, ער האט קיינעם נישט. די איינציגע שוועסטער, וואס ער האט געהאט איז ערגיץ אין אמעריקא, איהר אדרעס האט ער נישט און ווייסט אפילו נישט, צי זי לעבט. בעזונדערס האט דער יוד, אויפגעציטערט, ווען מ'האט איהם געפרעגט וועגען קינדער. ער האט פערקריצט מיט די ציין, פערביסען מיט די ליפען און געשוויגען. ס'איז קענטיג געווען, אז עפעס א שרעקליכער סוד דריקט איהם, אז ער דערצעהלט נישט אלץ. און ווען מ'איז געווארען זעהר שלעכט, ווען די שעה'ן פון חולה זענען געווארען געצעהלטע, האט דער אלטער זיך אנגענומען מיט מוט, אויפגעזעצט אויפ'ן בעט און אנגעהויבען צו דערצעהלען:

איך ווייס, אז איך שטארב, האט דער יוד געזאגט, ווי לאנג איז דער שיער, אז א מענש זאל לעבען און וועניג האב איך מיך שוין אנגעליטען איך, וויל אבער נישט שטארבען מיט דעם סוד וואס איך טראג זייט 25 יאהר אין מיין הארצען. איך האב 2 קינדערן, אבער איך האב זיי פערלייקענט, איך האב זיי צוזאמען מיט מיין ווייב ארויסגעריסען פון מיין הארץ, פון מיין נשמה, פון מיינע געדאנקען. איך האב וועגען זיי נישט געוואלט וויסען און וויל דאס ווייטער נישט, איך וויל באר איין זאך ווען איך וועל שוין נישט לעבען זאלט איהר זיי רופען און זאגען, אז זייער מאמע איז צוליב זיי געשטארבען, אז זי האט א צייט לאנג געקרענקט צוליב זיי, אז איך בין געווארען א שנארער אין די גאסען נאר צוליב זיי, אז איך שטארב איצט אהן רוה נאר צוליב זיי.

די צוויי שכנים וואס זענען אנוועזענד געווען ביי דער דאזיגער וידוי פון אלטען האבען איהם אביסעל בערוהיגט און דאן האט דער אלטער דערצעהלט כסדר:

— איך בין געווען א חסידישער מענש, א יוד א בעל־פרנסה, ס'האט מיר גארנישט געפעהלט איך האב געוואוינט אויף דער פיעטרקאווער גאס אין א שעהנער וואוינונג און מיין איינציגע האפנונג זענען געווען מיינע 2 קינדערלעך, א יונגעלע און א מיידעלע, וועלכע זענען געוואקסען ווי די סאסנע־בוימער, שעהן אידעל און געבילדעט.

נישט לאנג האט אבער געדויערט מיין גליק, צופיל האב איך נאכגעגעבען מיינע קינדער, זיי זענען צובאלעוועט געווארען, זיי זענען געגאנגען דא וואו מען דארף נישט און איך מיט מיין ווייב האבען וועגען דעם נישט געוואוסט און זיך נאר געצאצקעט מיט אונזער נחת, מיט אונזער צוקונפט.

אבער מיטאמאל בין איך דערגאנגען א סוד, א שרעקליכען און טראגישען סוד פרעמדע מענשען זענען צו מיר געקומען און דערצעהלט, אז מיין טאכטער האט עפיס צו טון מיט א שייגעץ, די בעקאנטע האבען מיר אבער צוגעגעבען אז ס'שאדט נישט, ווייל דער שייגעץ איז זעהר א רייכער און אויב ער וועט מיט איהר חתונה האבען וועט דאס זיין פאר איהר א גליק.

— סאיז שוין געווען צו שפעט, איך האב שוין גארנישט געקענט אפראטעווען מיין טאכטער, אזוי האט דאס געהייסען, איז געווען פערליבט אין א רוסישען פולקאווניק, א פאלאק פון דער אפשטאמונג. וויפיל איך האב נישט אויסגעוויינט, וויפיל איך האב נישט אויסגעבעטען, ס'האט גארנישט געהאלפען, מיין טאכטער האט זיך מיט א צייט שפעטער געשמדט און חתונה געהאט מיט'ן פולקאווניק.

ער איז אפילו געקומען צו מיר, מיך געבעטען, אז איך זאל נישט פערשטויסען מיין טאכטער, ווייל ער וועט איהר קיינמאל קיין עולה נישט טון.

מיין זוהן האט דאן פערשווינדעלט אין קאפ פון מיין טאכטערס קאריערע, מ'שטיינס געזאגט, און אין א געוויסען טאג האב איך זיך דערוואוסט, אז אויך ער האט זיך געשמדט און איז אוועק צו זיין שוועסטער, די משומדת.

דער פולקאווניק האט פאר איהם אויסגעזוכט א קאריערע, ער האט איהם אוועקגעשיקט קיין רוסלאנד און איהם געלאזען שטודירען — אין דער קריגס־שול, ער איז אויך געווארען אן'אפיציר.

איך האב מיין זוהן פערלייקענט און איהם אויך מעהר נישט געוואלט זעהען.

מיין ווייב האט אנגעהויבען צו קרענקען, איך האב נישט געהאט מעהר קיין קאפ צו געשעפטען, ס'איז אלץ געגאנגען מיט'ר דער פוטער אראפ, און איהר זעהט דאך וואס פון מיר איז געווארען, מיין ווייב געשטארבען און איך א שנארער. די קינדער משומדים האבען כסדר מיר געוואלט העלפען, מיר זאל אבער גאט שטראפען, אויב איך האב ביי זיי גענומען, כאטש איין גראשען.

— איצט וועל איך אייך אויסזאגען דעם סוד, זיי וואוינען ביידע אין לאדז, איינער איז א פולקאווניק, דער צווייטער איז א מאיאר פון פוילישען מיליטער. ווען איך וועל שטארבען, זאלט איהר זיי וועגען דעם צו וויסען געבען.

דער יוד איז אפגעשטארבען און די שכנים האבען אויסגעפיהרט די צואה, ביידע קינדער משומדים זענען געקומען אין דער וואוינונג פון זייער אומגליקליכען פאטער, זיך אויסגעוויינט, אבער צו דער לויה נישט געגאנגען, נישט וועלענדיג פערשוועכען דעם כבוד פון מת.

ווי זיי האבען ערקלעהרט וועלען זיי זוכען עפיס א מיטעל, ווי אזוי צו פעראייביגען דעם אנדענק פון זייערע עהרליכע פרומע עלטערען.

פאר אנ'אקאדעמישען טעאטער!

צו דער היינטיגער יובל־אקאדעמיע פון דער „ווילנער טרופע"

א בהלה, אנ'ערבוביה איז איצט אינ'ם יודישען לעבען, א שטימונג, ווי פאר אנ'אונטערגאנג— א ביזער שווערער געמיט לעסטיגט אונז אלע, ווען מיר געפינען אין זיך מוט און דרייסטקייט א קוק צו טון אין די אויגען פון דעם נאהענטסטען שׂיד —

נישט אויבען זעהען מיר פאר זיך, נישט א שמייכעל פון לעבען און לעבענס־פרייד, נאר פינסטערע אויגען־לעכער, וואס שרעקען מיט אומקום, מיט טויט!

אזא איז די שטימונג פון אונזער ארום און ארום, און דאס איכה־געוויין איז געווארען דער מאקאבריסטישער הימן פון אונזער איצטיגען טאג־ווי־נאכט:

מען זעהט קיין אויסוועג נישט, מען זעהט קיין ישועה נישט, מען זעהט נישט קיין סימן אנהאלט, און קיין שטיקעל אינהאלט, וואס איז כאטש, ווי א שטרוי פאר דעם, וואס טרינקט זיך, ווערט...

אומעטום — ירידה, נידערגאנג, בארג־אראפ ביז אין דער שאול תחתיה־אריין.

די געזעלשאפטליכע און קולטור־עלעמענטען אונזערע, די שעפערישע, הייסט עס, שטייען ווייט פון טאט־זאכליכקייט, און האבען זיך אין די פלעצער פון בויען די כל'ערליי קארטען־שטיבעלדיגע בבל־טורעמלעך, זיך צופלאפעלט און צו־רבר'ט אויף שבעים אלפים לשונות...

ס'איז א גערעדעריי און געבילעריי־פערמעסטונג מיט אנערקענונגס־פרידען פון מקורבים לשיטעל — א גייעגעריי פון בעכטיגע־טעג־דאקטרינען און פאראיאהריגען־שניי־פלפול —

און דאס פאלק איז געלאזט אויף הפקר פון אויסענוועניג און פון אינעוועניג, און עס זינקט אין די מ"ט שערי טומאה פון פערבלענדעניש און פארגרעבטקייט, פון גייסטיגען דלות און המעל־שרייענדיגען שמוץ.

גענוג דערמיט!

זאל מען אנהויבען צו טון פאר אנ'אליודישער, איבערפארטייאישער קולטור־און קונסט־אקאדעמיע!

* * *

אויף דעם פירמאמענט פון דער יודישער קולטור בכלל, ובפרט פון דער יודישער טעאטער־קולטור, גליהט שוין העכער 15 יאהר איין ליכטיג שטערנדעל —

אזא, וואס צייכענט זיך אויס אין דער אבסאלוטער חושך'דיגע אונזערער, און פון אונזערע פאפירענע יאקום־בעמבע־סטארן, מיט א בעזונדערער עכטקייט און ליכטיגקייט —

אזא, וואס איז עפעס מכוון, און איז אויסען אונז דעם וועג צו דערלייכטען און דערלייכטערען —

אזא, וואס ציטערט אין איהר שעפערישקייט, און פיבערט יאהרען־לאנג מיט א לעבעדיג, ווערט־פול לעבען:

די „ווילנער טרופע"!

אין דעם טראנסאטלאנטיש־פליהערישען טעמפא פון אונזער איצטיגער געשיכטע, און דער געשיכטע פון טאג־טעגליכע אויפטרייסלונגען, קאטאקליזמען, פון ווערטען־איבערשאצונגען —

אין די געשיכטליכע 15 יאהר פון דער „ווילנער טרופע", האט זי, אלס טעאטער, דורכגעמאכט די פערשידענסטע וועגען און גלגולים, אנהויבענדיג פון פרימיטיווען קריזיכטיגען, פאטאגראפישען נאטוראליסטישען שטייגער, און האלטענדיג איצט ביי דער קאנסטרוקטיווער ריכטונג פון קינסטלערישער ראציאנעלקייט, פון טעאטראלישער זאכליכקייט.

פיל מאל איז די ליניע געבויגט און אפילו געבראכען געווארען —

א סך מאל איז מען געווען געצוואונגען צו געבען קאנצעסיעס דעם שטן, און טאקע גיין — על קידוש... השטן —

א סך מאל האט מען זיך געפלאנטערט אין טומעלדיגער מיסטעריע פון פערנעבעלטער סכאלאסטיק, און פעטשערע־פיליטיפיא...

אבער פונקט, ווי פון א סך אנדערע נסיונות, איז אויך אין דער הינזיכט די „ווילנער טרופע" ארויס א נישט־געוויזוק'טע, א יונגע, ווי אין ערשטען טאג פון איהר ענטשטיין, און א געלייטערטע אין די שווערע, איבערנאטירליכע ליידען ביים ביי־קומען די אויסטערליש־שווערע בעדינגונגען פון איהר קיום.

און, אז מען פרעגט אונז, א שטייגער, וואס מיר צאצקען זיך מיט איהר אזוי, וואס איז מיט איהר אזוי גרויס דער יחוס, הלמאי פריווילעגירען מיר זי אזוי?

איז דאך דער ענטפער א פשוט'ער און א קלאר'ער:

מיט וועמען זאלען מיר זיך איבערנעהמען? מיט סטרינדבערגס ריטער־מייסטערישען אפגעלעבטען, משוגענעם „פאטער"? מיט דעם שמחת־תורה'דיגען תשעה באב פון אונזער מעלאדראמע? אדער מיט דעם איצט איינציגען קולטורעלען 15־יאהריגען שיינעם יודישען בחור, דעם ווילנער מתמיד און — אידעאליסט, וואס איז תמיד מעיין א בלאט יודישע וועלטליכע און מענשליכע קולטור־ און קונסט־געשיכטע?!

אדרבה —

ומהאי טעמא טאקע בעגריסען מיר היינט אין דער פערזאן פון מ. מזא"ה אלע די, וואס האבען אין משך פון די 15 יאהר צוגעטראגען זייער בעגייסטערונג, ארבייט און טאלענט אין בויען די אינסטיטוציע, וואס הייסט „ווילנער טרופע", און וואס לעבען נאך עד היום אינ'ם זכות פון אוירא דווילנא!

זאל די הייבדיגע אקאדעמיע אין שטאט־ראט פערזייהען דעם געדאנק און דעם לאזונג פון אן־איינציגען מוסטער־אפסען יודישען אקאדעמישען טעאטער!

משה בראדערזאן.

אנ'אומגליקליכע „גאניטווע"

(א) אויף 6 שערפנ'ע 47 האבען זיך יונגלעך געשפילט אין „גאניטווע", געיעגע'יי הייסט עס.

דערביי האבען זיי אומ'עשיקט אראפגעשלעפט פון פארקען דעם 16-יאהריגען מרדכי סטריקאנאווסקי (פון כא'גאווע 41) אז ער האט זיך צובראכען די רעכטע האנד, און צושעדיגט דעם קאפ.

פאגאטאוויע האט איהם באנדאזשירט.

לאוניק יאעל איז אורלויב

נעכטען איז אפגעפאהרען אויף אפרוה אורלויב דער לאוניק פון דער אדמיניסטראטיווער אפטיילונג ביים מאגיסטראט לאוניק אלעקסאנדער יאעל.

ביי דער ווילנער טרופע (אנפ. ס. מזאה)

איז שטאט טעאטער

היינט 9 אין אווענט וועט אין שטעטישען טעאטער געשפילט ווערען „ביינאכט אויפ'ן אלטען מארק" יעקב וויסליק אלס בדחן און שמחה נאטאן אלס לץ.

היינט — פייערליכע אקאדעמיע אין זאל פון שטאט־ראט

היינט 9 אין אווענד וועט אין רעפרעזענטאציאנס זאל פון שטאט-ראט פארקומען די פייערליכע אקאדעמיע, וועלכער דער יובילעאום-קאמיטעט ארדענט איין לכבוד די „ווילנער" צוליב'ן 15 יאהריגען יובל פון דער טרופע. די אקאדעמיע וועט בעשטעהן פון 2 טיילען. אינ'ם ערשטען אפיציעלען טייל וועלען זיך בעטייליגען די פארשטעהער פון יוב'לעאום-קאמיטעט, געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און אפיציעלע אמטען.

נאכ'ן אפיציעלען טייל וועלען פארקומען א קינסטלערישען אפטיילונג אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען די ווילנער ארטיסטען און פוילישע ארטיסטען פון שטעטישען טעאטער.

די אקאדעמיע האט ארויסגערופען אנ'אויגנעהויערע פאראינטערעסירונג אין די בריי'טסטע שיכטען פון דער היגער בעפעלקערונג און הונדערטער מענשען האבען זיך געווענדעט נאך איינלאדונגען, אבער צום בעדויערן האט מען זייער ווענדונג נישט געקענט נאכקומען ווייל די בעגרעניצטע צאהל איינלאדונגען איז שוין פערטיילט.

ריינג - קאמפען אין צירק

די נעכטיגע ריינג-קאמפען אין צירק האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען: דער קאמף פאשאוו-ווייגרא איז געבליבען אהן רעזולטאט, פאשאוו האט ביי דעם קאמף ארויסגעוויזען אנ'אומענשליכער גבורה.

דער סימפאטישער יודישער אטלעט קראוזער האט געפיהרט א זעהר רוהיגען און שעהנעם קאמף מיט דעם „טעכניק" קרומין, אין דער 12-טער מינוט האט קראוזער געצוואונגען זיין געגנער צו קאפיטולירען, דערדריקענדיג איהם זיין „בריק".

סאסאר'סקי האט בעזיגט שפיעוואטשיק'ן אין 15 מינוט. שטשערבינסקי-סודראקאוו'ן אין 12 מינוט און פינעצקי האט דערדריקט מיט א „נעלסאן" דעם דייטש לופא אין 13 מינוט.

היינט קעמפען — שטיינקע-לופא; פינעצקי-סאן מארס; סאסאר'סקי-קראוזער; שטשערבינסקי — פאשאוו (דעצידירענדער) און שטיבאר — ווייגרא (דעצידירענדער).

בעשטראפטער „שמיי-דרייער"

אנ'עבא פון די וואהל - מאכינאציעס

(2) בשעתו האט דאס לאדזער קרייז־געריכט פערמשפט: אליעזר שיראדזקי'ן און משה בעקלער'ן, פאר מיסברויכען מיט'ן שטים־רעכט בעת די סיים־וואהלען, אויף 2 חדשים טורמע.

ביידע האבען אפעלירט, און איצט האט דאס אפעלאציע־געריכט בעשטעטיגט דעם אורטייל, אפלייגענדיג נאר דאס אויספיהרען דעם פסק־דין אויף דריי יאהר.

קיין אנדערע זארגען האבען די דאזיגע יודען אוודאי נישט געהאט, ווי צו גיין מאכען „שמיי־דריידלעך" ביי די וואהלען...

דער דאלאר איז לאדז

נעכטען האט מען דעם דאלאר פערקויפט אונטער'ן אפיציעלע' קורס.

אזוי ווי שבת איז דער אפיציעלער קורס געווען 906, האט מען געוואלט פערקויפען פאר 9,05. קיין אפנעהמער זענען אבער נישט געווען.

לאדזער 8 פראצענטיגע ליסטעס

דער אפיציעלער קורס פון שבת – 67. די נאכפראגע – א גרויסע. מ'האט געוואלט צאהלען 67,25.

אויסערגעוועהנליכער ערפאלג

פון דער ווארשאווער אפערעטע אין „פילהארמאניע"

א גרויסע פעראינטערעסירונג האבען ביים היגען טעאטער-עולם ארויסגערופען די גאסטראלען פון די ווארשאווער אפערעטען-סטאר ארטיסטען מיט זייערע סענסאציאנעלע פיעסען „פון ווייטען סיביר" און „אויפ'ן וועג קיין בוענאס-איירעס".

עס ווערען שוין געמאכט גרויסע פארבערייטונגען פאר דעם קומענדיגען פרייטאג צו דעם נייעם שלאגער דער „בלינדער פאיאץ", וועלכער האט אויסער א זעהר אינטערעסאנטען און שפאנענדען אינהאלט, אויך 16 געזאנגס-נומערן און טענץ.

ראדיא-פראגראם

מאנטאג, דעם 20-טען יולי

12,10 צייט-סיגנאל. 1,15 גראמאפאן-מוזיק.
4.45 גראמאפאן-מוזיק. 4.50 קאמוניקאטען פאר פישער אין שיפער. 5.10 לעקציע פראנצויזיש.
5,35 גראמאפאן-מוזיק. 6.00 פארלעזונג. 7,00 לייכטע מוזיק. 1.20 פערשיעדענעס. 7.40 גראמאפאן-מוזיק.
8,00 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער.
8.15 ראדיא-פרעסע. 8 30 ראדיא-געשפרעכע.
10.00 אבענדבאכס עפערע'ע „יאגושא וויינט, לאכט יאש". 10,15 פעליעטאן. 10,30 קאמוניקאטען.
12,00 לייכטע מוזיק.

שפענדע

געזאמעלט פאר דער פאמיליע בראף דורך די ה"ה לעוואקאוויטש, גלייטמאן, קאמינסקי, ציוויער ווייגטרויב 5 זל.

דאס געלד איז אפצונעהמען אין ארמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט".

HEMOGEN KLAWE
NAŚLADUJA
jednak tylko oryginalna z firmą Klawe
leczy
Osłabienie, Wycienczenie, Nerwy.

זעלבסטמאָרדען צווישען יודישע באַנקירען אין וויען

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט)

די ווינער יודישע קאַפּיטאַליסטען ווערען איצט שנעל און גרינדליך רואינירט, און דערביי קומען פאָר אַזעלכע טראַגישע בילדער און מאָמענטען, אַז זיי וועלען, אָהן צווייפעל, בילדען אַ טרויעריגען קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון די דייטשע יודען.

עס פאַרגעהט נישט אַ טאָג אַז עס זאָל נישט פּאַסירען אין אַן'אַלטער רייכער ווינער יודישער פאַמיליע אַ קאַטאַסטראָפע, אַ חורבן, אַ באַנקראָט מיט אַ זעלבסטמאָרד.

די האַבסבורגער הערשער ביז צו פראַנץ יאָזעף'ן, האָבען די דאָזיגע יודישע קאַפּיטאַליסטען „געאַדעלט", דאָס הייסט, געגעבען זיי אַריסטאָקראַטישע טיטולען, וועניגער, פילייכט אויס פריינדשאַפט ווי אַלס בעלי־חובות פון די „געלד־יודען".

זייערע געשעפטען פיהרען די אַריסטאָקראַטישע יודען סאָליד, ערענהאַפט, אויפ'ן גרויסען שטייגער. די באַנקען, פאַבריקען און גרויסע געשעפטען וועלכע זיי בעזיצען אָדער ריכטיגער געהאַט, האָבען בעזעסען, געהען איבער בירושה פון פאָטער צו די קינדער, זייערע פירמעס האָבען אַבער געהאַט אַ גוטען שם אין דער אינטערנאַציאָנאַלער קאַפּיטאַליסטישער וועלט, און זייער פּריוואַט־לעבען איז בעקאַנט אַלס דאָס רייכסטע און קולטורעלסטע, זייערע הייזער זענען אָנגעפּיהלט מיט די קאָסטבאַרסטע אַנטיקען, קונסטווערק, סקולפּטורען און בילדער פון די פאַרצייטיגע קינסטלער מוזיקער און דיכטער, סיי יודישע, סיי קריסטליכע.

דאָס זענען נישט קיין אויפגעקומענע גבירים, זאַגענאַנטע „נייע רייכע" מיט ביליגען לוקסוס, און פון שפּעקולאַציע איבערנאַכט געמאַכטע פערמעגענס, וועלכע ווערען פאַראַכטעט פון אַנשטענדיגע עהרליכע געשעפטסלייט.

דיזער סאָרט יודישע „געלד־אַריסטאָקראַטען" ווי מען רופט זיי אָן, האָבען געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דייטשען בירגערליכען קולטור־לעבען. זיי האָבען געגרינדעט קונסט־אינסטיטוציעס, מוזיק־אַנשטאַלטען, מוזעאומס, א.א.וו. א.אַ.וו. פאַר יודישקייט האָבען זיי, פערשטעהט זיך, קנאַפּ וואָס געטון. אויסער בית־יתומים'ס, משב זקנים'ס, און אַנדערע צדקה־אינסטיטוציעס. מעהר האָבען זיי זיך נישט געקימערט.

דאָס זענען די ריכטיגע דייטשע רעפאָרם „יאַהודים", וועמענס אויפגאַבע עס איז, דוכט זיך, זיי, צו ערהאַלטען און שטיצען די דייטשע קולטור און נישט די יודישע.

איין מאָל, אין יאָהר, אום יום־כפור, פּאַסטען זיי און אין קליינע, שמאָלע גאָלדענע טליתים'לעך און אין צילינדער־הישען קומען זיי צופאָהרען אין זייערע פּראַכטפולע אויטאָמאָבילען צום טעמפּעל אין דער „יודענגאַסע" „בעטען", (ראַוונען) דאָס איז זייער גאַנצע יודישקייט הגם זיי האַלטען אויס מיט זייער געלד די קהלה און דעם טעמפּעל.

פיל פון זיי האָבען זיך שוין אויסגעשמדט, אַבער ביי די מעהרסטע פאַמיליעס איז אַ טראַדיציע זיך נישט צו שמד'ען, און מאַנכע זענען זאָגאַר זעהר „פרום" און פיהרען „כשרע" הייזער, אין וועלכע מען עסט נישט קיין אַנדערעס, ווי „עכט כשר'ען" שווייבענבראַטען (חזיר געבראָטענס) פּסח צום סדר מוז ליגען אויף אַ זילבערנעם טעלער אַ מצה'לע, און ביי פיל געפינט זיך, אין אַ גאָלדענעם קעסטעלע אַ לייוונטענער זעקעלע מיט ארץ־ישראל ערד.

זיי גיבען געלד אויף קירכען, זענען זיך משדך מיט קריסטליכע אַריסטאָקראַטישע פאַמיליעס, זיי בעזיצען אַבער אויך, אַן'אייגענעם אַריסטאָקראַטיש־יודישען בית־עולם אין אַלטען ווינער דיסטריקט דעבלינג, וואו עס געפינען זיך זייערע בראָנזענע אָדער קופּערנע פאַמיליען־קברים, פון קינסטלערישער פּראַכט און קאָסטבאַרקייט.

מען מוז נאָך בעמערקען, אַז זיי בעזיצען פיינע און אידעאַלע כאַראַקטערס פון ריכטיגע אידעעלקייט.

איצט האָט דער אַלגעמיינער עקאָנאָמישער קריזיס אויף דער וועלט, פון איין זייט, און די בעזונדערע זאָגענאַנטע „עסטרייכישע צרה" פון דער אַנדערער זייט, די רייכע ווינער יודען אַוועקגע'הרג'עט.

וואָס איז די אורזאַך פון זייער רואינע?

צוליב איהר אויסערגעוועהנליך נישט־נאָרמאַלער לאַגע, אין עסטרייך אַ שווערער פּראָבלעם פאַר די אייראָפּעאישע לענדער. עסטרייך האָט אַ בעפעלקערונג פון 6 מיליאָן מענשען. 4 מיליאָן פון דער בעפעלקערונג איז אַ שטאָטישע, 2 מיליאָן לעבען אין וויען, 1 מיליאָן אין גראַץ, 1 מיליאָן אין אַנדערע גרויסע שטעט, ווי לינץ, אינסבּרוק, זאַלצבורג א. ז. וו. די אינדוסטריע־סחורות וואָס די שטאָטישע בעפעלקערונג אַרבייט אויס אין די פאַבריקען, קען די בעפעלקערונג נישט פערברויכען. צוליב די טאַריף־גרעניצען פון די אַנדערע מלוכות קען מען די סחורות אין אַנדערע לענדער נישט פערקויפען. דאָס קליינע לאַנד מיט 1 מיליאָן פויערים, קען נישט פּראָדוצירען אַזוי פיל שפּייז־פּראָדוקטען וויפיל עס מוז פערברויכען די אַנדערע בעפעלקערונג פון 5 מיליאָן. מוז מען שפּייז־פּראָדוקטען קויפען אין אַנדערע לענדער, ווי צום ביישפּיל: מעהל — אין אונגאַרן; פלייש — אין יוגאָ־סלאַוויען; צוקער — אין טשעכאָ־סלאָוואַקיען; האָלץ — אין רוסלאַנד; אויבסט און אַנדערע פרוכטען — אין איטאַליען, א. אַז. וו.

פאַר די געקויפטע שפּייז־פּראָדוקטען מוז מען בעצאָהלען מיט גוטע געלט, וועהרענד די אייגענע סחורות וואָס ווערען אויסגעאַרבייט פון וויען און אַנדערע שטעט, איז נישטאָ וואו צו פערקויפען.

קומט אויס, אַז די מלוכה און די שטאָטישע בעפעלקערונג האָט גרויסע אויסגאַבען און קיין שום איינאַהמען, אָדער גאַנץ קליינע איינאַהמען, אין פערהעלטניש צו די אויסגאַבען.

פון דאַנען נעמט זיך דער גרויסער יקרות אין וויען און די אָרימקייט פון דער בעפעלקערונג. די אויסגאַבען זענען גרויס, ווייל עסען מוז מען און צו פערדינען איז נישטאָ ביי וואָס.

די פאַבריק־סחורות פערקויפען זיך נישט. די געשעפטען געהען שלעכט. קיינער פערדינט נישט גענוג. די בעאַמטע זענען אָרים. די איינציגע רעטונג פאַר עסטרייך איז דער זאָגענאַנטער „אַנשלוס". דאָס הייסט, אַז די עסטרייכישע בעפעלקערונג, וועלכע איז אַ דייטשע, זאָל זיך אָנשליסען צו דייטשלאַנד. דאַן וואָלטען זיך פאַר דער עסטרייכישער, און ספּעציעל, ווינער געשעפטס־וועלט, געעפענט נייע האַנדעלס־פעלצער און נייע אַרבייטס־מעגליכקייטען. די אינדוסטריע וואָלט אויפגעלעבט. בלויז אויף דער וויזע קען עסטרייך געראַטעוועט ווערען.

אָבער די אַנדערע לענדער, די שכנים פון עסטרייך און פון דייטשלאַנד, דערלאָזען דאָס נישט צוליב פּאָליטישע אורזאַכען, מען וויל נישט דערלאָזען, אַז די פּאָליטישע און געאָגראַפישע לאַגע פון אייראָפּאַ זאָל געענדערט ווערען צו גונסטען פון דייטשלאַנד.

עס האָט זיך דערשאָסען דער יודישער באַנקיר אַדאָלף בוימאַן, מען האָט איהם געפונען טויט אין זיין באַנק. די בעזיצערין פון אַ גרויסען קליידער־געשעפט, הערמינע שלעזינגער, האָט זיך פערגיפטעט. דער פאַבריקאַנט אַרטור שינדלער איז אַרויסגעשפּרונגען פון פענסטער פון פירטען שטאָק און איז געבליבען טויט. דער באַנקיר סטעפאַן פאַן אויספּיץ האָט זיך אַריינגעוואָרפען אין טייך דאָנאַו און איז דערטרונקען געוואָרען.

אויף אַ בעזונדער טראַגישער וויזע האָט זיך אָפּגעשפּילט דער באַנקראָט פון דער פאַמיליע פאַן אויספּיץ און דער זעלבסטמאָרד פון סטעפאַן פאַן אויספּיץ. די פאַמיליע פאַן אויספּיץ איז געווען איינע פון די עלטסטע, רייכסטע און אָנגעזעהענסטע ווינער יודישע אַריסטאָקראַטישע פאַמיליעס, וועלכע האָט אַלס באַנק־פירמע געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין די קאַפּיטאַליסטישע קרייזען.

זייער טיטול „באַראָן ריטער פאַן" האָבען זייערע זיידעס נאָך געקריגען פון מאַריא טערעזיא. די צוויי ברידער סטעפאַן און היינריך פאַן אויספּיץ זענען געווען די הויפּט־בעזיצער פון דער באַנק. די באַנק אויספּיץ האָט אין וויען געגאָלטען אַלס סאָלידע און פערלעסליכע פירמע.

די באַנק איז געגרינדעט געוואָרען מיט פיל צעהנדליגער, אָדער אפשר גאַנצע הונדערטער יאָהרען צוריק, פון איינעם פון די עלטער־עלטער זיידעס פון די אויספּיצעס. קיינער האָט זיך נישט געקענט ריכטען, אַז די אויספּיץ־באַנק וועט ווען עס איז באַנקראָטירען. אַזאַ גוטען ערענהאַפטען נאָמען האָט זי געהאַט, אַלס די באַנק פון דער פאַטריציער" פאַמיליע פאַן אויספּיץ.

אַז עס איז, דאָ נישט לאַנג צוריק, אין וויען אַרויס דער קלאַנג, אַז די אויספּיץ־באַנק האָט באַנקראָטירט, און אַז ביידע בעזיצערס, סטעפאַן און היינריך פאַן אויספּיץ זענען בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, האָט מען דאָס גאָר נישט געקענט גלויבען. ווי אַ דונער האָט די נייעס אַ קלאַפּ געטון אין די יודישע קרייזען.

ס'האָט זיך נאָכדעם אַרויסגעשטעלט, אַז די באַנק האָט אין דעם איצטיגען עקאָנאָמישען קריזיס פערלוירען פיל געלד. עס איז געווען אייגען געלד פון די דעפּאָזיטאָרס. די באַנק האָט זיך געשלאָסען און ביידע ברידער, די בעזיצערס, זענען פּלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען.

ס'האָט זיך נאָכדעם אַרויסגעשטעלט, אַז די צוויי ברידער האָבען נישט געקענט אַריבערטראָגען די רואינע, סיי זייער אייגענע און סיי פון זייערע דעפּאָזיטאָרס. פון פערצווייפלונג האָבען זיי בעשלאָסען זיך ביידע צו נעהמען דאָס לעבען. ביידע צוזאַמען צו שטאַרבען.

דער זעלבסטמאָרד האָט זיך אָפּגעשפּילט אויפן פאָלגענדען אופן, ווי אין דער שילדערונג פון אַ ראָמאַן: סטעפאַן און היינריך פאַן אויספּיץ, יום־טוב'דיג געקליידעט, מיט צילענדער היט אויף די קעפּ און אין פראַק אַנצוגען, מיט ווייסע האַנד־שוה און לאַקירטע שיך, זענען אַוועק אין אַן'אויטאָמאָביל צום ברעג פון טייך דאָנאַי. אַ דינער האָט זיי נאָכגעטראָגען אַ פּאָרטפעל, אין וועלכען עס האָבען זיך געפונען די רעוואָלווערס.

סטעפאַן פאַן אויספּיץ איז מיט'ן רעוואָלווער אין האַנד אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער, זיך אַריינגעשאָסען אַ קויל אין קאָפּ, אום צו זיין זיכער צו שטאַרבען. די כוואַליעס פון טייך האָבען נאָכהער אַרויסגעשליידערט זיין טויטען קערפּער צום ברעג און מענשען האָבען איהם געפונען.

היינריך פאַן אויספּיץ האָט געהאַט וועניגער מוט צו שטאַרבען. ער איז אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער, אָבער ער האָט נישט אויסגעשאָסען פון רעוואָלווער. אַן'אומעכטיגען האָבען איהם נאָכדעם מענשען אַרויסגעצויגען פון טייך דאָנאַי. עס איז געלונגען צו ראַטעווען זיין לעבען, אָבער ער איז שוין אַ פערצווייפעלטער אָרימער און געבראָכענער מענש.

א. מ—ה.

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פון הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט

נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעלעפאָן 128-98

נעמט אָן פון 8–10; 5–8 אָוונד

אַזוי ווי אין הויפּט־סעזאָן — אַזוי אין זומער בלייבט אונזער פילם־רעפּערטואַר אויפ'ן העכסטען ניוואָ!

נישט קוקענדיג אויפ'ן זומער און גרויסע קאָסטען וועלען זיך בעוויזען קירצליך אויף אונזער עקראַן:

„אין דער נעץ פון שקר"

מיט Emil Jannings, Gary Cooper

„מיין זונעלע"

מיט Janeth Gaynor, Charles Farrell

„פרעהליכע וואך"

מיט די בעקאַנטע קאָמיקער Laurel i Hardy

„דאָס געשפּענסט פון די סאַלאָנען"

מיט M. Agelins i Ewa Gray

דער זאַל איז ווענטילירט מיט דער מאָדערנסטער אַפּאַראַטור, וואָס פערזיכערט שטענדיג אַ צופלוס פון פרישער לופט.

קלאַנג־קינאָ „CAPITOL"

דער „פוילישער שטערן"

37)

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דעם וועלט־קריג

קאַפּיטעל איין און צוואַנציג

דאָס סאַמעטענע היטעלע

דער פאַרטאָג איז געווען אַ חושך'דיגער, און דער נעבעל איז געשטאַנען אַ געדיכטער איבער דער בלאָטע.

אין דער לופט איז געווען עפּעס אַן'אָנגעשטרענגטע אומרוהיגע שטילקייט.

עס האָט זיך פּלוצים דערהערט דאָס רוישען פון אַן'אויטאָמאָביל־מאָטאָר.

די שטראַהלען פון די אויטאָמאָביל־לאַמטערנעס האָבען זיך צושפּרונגען אויף דעם נישט־גלייכען וועג און אַ ריזיגער אויטאָ איז צוגעפאָהרען צו דער קרעטשמע.

דריי מענשען אין דעם אויטאָ זענען געווען אָנגעטאָן אין ציוויל־קליידער און דער פערטער — אין אַ פּאָליציי־אוניפאָרם.

— זיי שלאָפען נישט, מיסטער מאַטעס! — האָט זיך אָפּגערופען איינער פון די פּאַסאַזשירען, אָנווייזענדיג אויף דעם בעלויכטענעם פענסטער.

— האַלט גרייט די רעוואָלווערען! — האָט מאַטעס בעפוילען — ביי דעם קלענסטען ווידערשטאַנד, שיסען!

אַלע פיר זענען שטיל אַרויס פון אויטאָ, און זענען שטיל צוגעקומען צום טויער.

דער שיין אין פענסטער האָט זיך געשאָקעלט גאַנץ געציטערט, ווי אַ פלאַם פון אַ ליכט.

מאַטעס, וועלכער איז בעגאַנגען פאָרענט, האָט זיך אָפּגעשטעלט און צוגעהערט,

אין הויז און אַרום און אַרום איז געווען שטיל.

— איהר, גאָרדאָן און בעטס וועט גיין צוזאַמען היטען, און איך מיט האַריסאָנען וועלען אַריין פון פאָרענט...

אַ לייכטער גערויש אין הויז האָט איהם געצוואונגען אָפּצושטעלען זיך, און בלייבען שווייגען;

אין דער פאַרטאָג־שטילקייט האָט זיך בולט דערהערט ווי עמיצער איז אַרונטערגעשטיגען פון די טרעפּען.

מאַטעס מיט האַריסאָנען זענען שנעל געגאַנגען פאָראויס.

גאָרדאָן און בעטס האָבען זיך אַוועקגעלאָזט צום הינטערשטען גאַנג.

ווי נאָר מאַטעס האָט בעטראָטען די שוועל, האָט זיך פון אינווייניג דערהערט אַ שניידענדער אויסגעשריי.

אין אַ ווילע שפּעטער איז עמיצער אַרויסגעלאָפען פון הויז, און גלייך אַריינגעפאַלען אין די אָרעמס פון'ם סעקרעטאַר מאַטעס, שיער נישט אומוואַרפענדיג איהם אויף דער ערד.

דער סעקרעטאַר האָט אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענד דעם ציטערנדיגען צאַרטען קערפּער, וואָס איז געווען פון הינטען ביז אַראָפּ איינגעהילט אין אַ טונקעלען שאַל.

— דאָס איז אַ פרוי! — האָט בעטס אויסגערופען.

— גאָר־על־דין! — האָט מאַטעס טריומפירענד צוגעגעבען.

די טענצערין האָט זיך נישט געפּרובט צו ענטלויפען.

מיט אַן'אַרונטערגעלאָזטען קאָפּ, שווער אָטעמענדיג, האָט זי זיך איינגעקלעמט אין דעם סעקרעטאַרס אַרבעל,

זי איז געווען אַזוי צודרעהט אַז זי האָט אַ וואָרט נישט געקאָנט אויסרעדען.

— גאָר־על־דין! — האָט מאַטעס איבערגעחזר'ט — מיר וועלען זי באַלד נעהמען אויף אַ פאַרהער, האַריסאָן,

די טענצערין איז פאַר שרעק אָפּגעשפּרונגען צו דער וואַנד, אָבער דער סערזשאַנט האָט זי אָנגענומען פאַר אַ האַנד, און אויפ'ן כוח אַריינגעשלעפּט אין הויז אַריין.

— ניין, ניין! נאָר נישט אַהער! — האָט די יונגע פרוי היסטעריש אויסגעשריגען — ווי גאָט איז אייך ליב, פיהרט מיך נישט אינ'ם זאַל אַריין!.. אַך, גאָט מיינער... בעסער שלעפּט מיך אַוועק אין אַ טורמע... בעסער אין אַ טורמע, נאָר נישט אַהער!

זי איז אַנידערגעפאַלען אויף די קני איינדערכטענדיג אין שמוץ דאָס קלייד.

תחנונימדיג האָט זי אויסגעשטרעקט די הענד.

האַריסאָן, האָט זי אונטערגעכאַפּט ווי אַ פעדער'ל אויף די הענד אַרויף און זי אַריינגעטראָגען אין דער קרעטשמע.

גאָר־על־דין האָט זיך נישט געלאָזט, זי האָט זיך געראַנגעלט, זיך געבּיסען, ווי אַ ווילדע חיה'לע. מאַטעס איז זיי נאָכגעגאַנגען.

די לאָדענס אין זאַל זענען געווען פערמאַכט.

אויפ'ן טיש האָט נאָך געברענט אַ שטיקעל ליכט.

אויף אַ שטיק פּאָדלאָגע בעלויכטען פון'ם שיין איז געלעגען אַ קערפּער פון אַ מענשען מיט אַ געלען פּנים...

זיין קאָפּ איז געווען אַדורכגעשאָסען פון אַ רעוואָלווער־קויל.

האַריסאָן האָט אַוועקגעשטעלט די יונגע פרוי אויף די פיס.

ווי אַ ווילדע חיה האָט זי זיך אַ וואָרף געטון אין אַ זייט און איז ענטלאָפען אין ווייטסטען ווינקעל.

האַריסאָן האָט זיך געלאָזט איהר נאָכלויפען, אָבער מאַטעס האָט איהם אָפּגעשטעלט:

— מען דאַרף נישט! זי האָט מורא פאַר'ן טויטען, און אין דעם איז נישטאָ קיין שום אויסערגעוועהנליכעס... קומט אַהער, האַריסאָן, און זאָגט נאָר, צי איהר קאָנט דעם מענשען?

דער סערזשאַנט איז צוגעגאַנגען און זיך איבערגעבויגען איבער'ן טויטען קערפּער:

— הם... מ'האָט איהם פיין צורעכטגעמאַכט... דאָס איז דייס, דער באַלעבאָס פון דער קרעטשמע, אַ פולשטענדיג אומשולדיגער מענש... ווי רעכענט איהר, מיסטער: ווער האָט עס איהם געקאָנט דערהרג'ענען?...

בינ'י לבינ'י האָט מאַטעס נאָכקאָנטראָלירט די טאַשען פון'ם טויטען.

— נישטאָ קיין שום אינטערעסאַנטעס... מ'וועט דאַרפען אויסגעפינען דעם מערדער... העי! ווער איז עס?

מיט גערויש האָט זיך געעפענט די הינטערשטע טיר, און גאָרדאָן איז אַריין אין זאַל.

— איך האָב איבערגעלאָזט בעטס'ן אויפ'ן הויף, מיסטער, און אַליין האָב איך זיך אַרומגעקוקט אין דעם אונטערשטען שטאָק: דאָרט איז קיינער נישטאָ.

די אויגען זיינע האָבען זיך אָפּגעשטעלט אויף דער פרוי, וועלכע האָט זיך אָנגעלעהנט אין דער וואַנד.

— עי, עס קען נישט זיין! — האָט ער אויסגערופען וואַרפענדיג זיך צו איהר, — אָט וואו זי איז!... אַ פיין שטיקעל אַרבייט האָט זי אונז געהאַט פערגעבען!.. געפּאַקט ענדליך!

מאַטעס האָט צופרידען אַ שמייכעל געטון און אַ זאָג געטון:

— דער קאָמענדאַנט וועט זיין צופרידען, הגם דאָס רעשטעל האָט, ווייזט אויס, בעוויזען צו ענטלויפען, טוט נאָר אַ רעווידיר דעם אויבערשטען שטאָק, גאָרדאָן, איך וועל דערווייל טעלעפאָנירען אַקוויט'ן, ווארום ער מוז דאָך וויסען אַלץ וועגען... האַריסאָן גיט נאָר גוט אַכטונג אויף דער פרוי.

ער איז צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן, וואָס איז געהאָנגען אויף דער וואַנד, או זיך אַדורכגערעדט מיט אַקוויט'ן.

דערנאָך האָט ער גענומען אַ טישטוך, און פערדעקט דעם טויטען קערפּער.

(פאָרטזעצונג קומט).

צווישען יודען אין שפּאַניען

(רייזע־בריף)

וויפיל יודען זענען דאָ אין מאַדריד? קיינער ווייסט נישט גענוי. איינינגע זאָגען צוויי הונדערט, אַנדערע — דריי, און אַנדערע — אַפילו טויזענד. אָבער זיי גיבען זיך נישט אַרויס פאַר דער וועלט, אַפילו נישט איינער פאַר'ן אַנדערען. דאָס קליינע שוהל'כעל פון מאַדריד האָט נאָר 40 מיטגלידער. די איבעריגע יודען, אויב זיי זענען דאָ, טראָגען דייער יודישען „איך" פערשלאָסען אין פערוויגעלט זיך אין האַרצען, עס איז פערשטענדליך: דורות פון מורא. אין פּאָרטוגאַל זענען פאַרהאַן עטליכע טויזענד מאַראַנען, יודען בעהאַלטענערהייט. שוין באַלד 30 יאָהר ווי מען האָט זיי ערקלערט פריי־הייט, אָבער נאָך ביז היינט'געו טאָג בלייבען זיי „בעהאַלטענע", און האָבען מורא זיך צו פּראָקלאַמי־רען עפענטליך אַלס יודען.

איך קום אַריין אין שוהלכען. קיין חידוש נישט, וואָס קיינער האָט נישט געהאוסט, וואו דאָס געפינט זיך. אַ קליין צימער אין אַ קליינער הויז ערגעץ אויפ'ן הויכען שטאָק: אין מיטען צימער אַ קליין טישעל, אַ באַלעמער, נעבען אַ שאַפּע, דער אָרון־קודש בעהאָנגען מיט אַ גרויסען רויט־סאַמעטענעם פּרוכת, אזוי שוהלכען ווי מען קען זעהן אין די טויזענדער אין די מיטינג־לאָקאַלען אין ניו־יאָרק.

דער שמש פון שוהל איז אַ יוד פון אַ יאָהר 60: ער הייסט מאָזעס בענזאַקאַן (בן־זקן), שטאַמט פון גיבראַלטאַר, אַן ענגלישער בירגער, איז אין שפּאַניען 38 יאָהר, מאַכט אַ לעבען פון זיין אַ האַנג־ווייזער פאַר טוריסטען. פאַר זיין שמשות נעהמט ער נישט קיין געלד, ער טוט עס לשם־מצווה. אין שוהלכען דאַווענט מען נאָר פרייטאָג־צו־נאַכטס, שבת און יום־טוב, צווישען די פערציג מיטגלידער פון דער שוהל זענען פאַרהאַן ספרדים, דאָס הייסט, שפּאַנישע יודען, און אשכנזים — אַ דריי־פיר מזרח אייראָפּעאישע יודען. דער פרע־זידענט פון דער שוהל איז איגנאַצי באַוער, אַ מיל־יאָנער, אַן אייניקעל פון באַראָן גינצבורג פון פּעטער־בורג, ראָטשילדס פערטרעטער אין שפּאַניען, און אויך פינלענדישער קאָנסול. דער נייעסטער מיט־גליד אין דער שוהל איז מיין רומענישער פעדלער פון קראָוואַטען. באַוער אַליין איז אַ פרומער יוד, ער צאָהלט די רענט פאַר דער שוהל, אָבער נישט לאַנג צוריק האָט ער געגעבען פינף טויזענד פּעזע־טאַס אויף אַ קלויסטער. זיינער אַ ברודער האָט זיך געשמד'ט אויף קאַטאָליק.

די ציישונגען שרייבען — זאָגט מיר בענזאַקאַן — אַז דאָס איז די ערשטע יודישע חתונה אין פינף הונדערט יאָהר, דאָס איז נישט ריכטיג, מיט זעהן יאָהר צוריק האָבען מיר דאָ אויך געהאַט אַ חתונה, טאַקע אין דעזעלבער שוהלכען. נאַר, פערשטעהט זיך, נישט אָפען, אָט קענט איהר זעהן אויפ'ן וואַנד אַ בילד פון יענער חתונה. און אָט איז אַ בילד פון אַ בר־מצווה, וואָס מיר האָבען גע־האַט ערשט ווייניגען תנובה...

אַזעלכע בעשעהעניסען זענען ביי די שפּאַנישע יודען אַזוי זעלטען, אַז זיי בעהמען אַרונטער בילדער פון זיי און הענגען זיי אויף די ווענט. אָט הענגט אַ צייכענונג פון דער בצלאל־שול „אם אש־כחך ירושלים תשכח ימיני", און אָט איז דאָס בילד פון דער בר־מצווה בערעמאָניע...

— גאַנצע צעהן יאָהר איז ביי אייך קיין יודי־שע חתונה נישט געווען? — חידוש איך זיך — די יודען האָבען דען דאָ חתונה מיט קריסטען?

— אַ ניין, — ענטפערט בענזאַקאַן — גאָט בפהים, די הינגע יודען הייראַטען נאָר צווישען זיך, אָבער עס זענען דאָ פאַרהאַן זעהר ווייניג יודען, איז אַ חתונה אַ זעלטענע זאַך...

— נו, און וואָס טוען דאָ די פרומע יודען מיט כשר'ע פליישׁ?

פרום זענען דאָ נאָר די ספרדים און איינינגע פון זיי עסען נישט קיין פלייש, נאָר פיש און גריינס, אָבער אייערע אשכנזישע יודען זענען נישט אַזוי פרום...

— און אַז עס ווערט געבוירן אַ יונגעל?

— שיקען מיר קיין טאַנזשיר אָדער גיבראַל־טאַר נאָך אַ מוהל.

— און, אַז איהר האָט עפּעס אַ שאלה, ווער פּסקנט?

— שיקען מיר צו אַ רב אין אַפריקע, אין טעטואַן. דאָרט זענען פאַרהאַן דריי רבנים, און אַ רבנים־סעמינאַר.

— און, אַז עס שטאַרבט אַ יוד?

— ביז מיט עטליכע יאָהר צוריק פלעגען מיר בעערדיגען אונזערע טויטע אויפ'ן ציווילען בית עולם. דאָס איז אַ בית־עולם, וואו מען בעערדיגט זעלבסטמערדער, און וואו עס לאָזען זיך בעגראָבען די אַפּיקורסים. דער בעריהמטער סאָציאַליסט פאַ־בלאָ איגלעזיאַס ליגט דאָרט אויך, און דאָרט פלע־גען מיר לייגען די יודען. אָבער זייט עטליכע יאָהר האָט מען אונז ערלויבט צו גרינדען אַן אייגענעם בית־עולם. נאָך אונטער דער מאָנאַרכיע.

עס הויבט אָן צוזאַמענפאַלען דער אָוונד און עס בעהעפטען זיך ווייזען יודען צום דאַווענען, איינער, צוויי, דריי, צעהן, קוים אַ מנין. מאָרגע יודען. די גאַנצע מאָדערנקייט ליגט אין דעם גאַנג און אין די אויגען. דער גאַנג איז ווי פון איבעם, וואָס גנב'עט זיך ביי אַ וואַנד. שטיל, פאָרויכטיג, גרייט יעדע סעקונדע אַ שפּרונג צו טון צוריק; די אויגען פערגליווערטע, פערגליווערט אין עפּעס אַ חלום פון שרעק, ווי די שרעק פון אַ פּאָגראָם, נאָר אַ פּאָגראָם, וואָס האָט זיך שוין אָנגעהויבען לאַנג, לאַנג צוריק, הונדערט יאָהר צוריק, טויזענד יאָהר צעהן טויזענד יאָהר, גאָר איינער צווישען זיי איז דער מאָדערנסטער פון אַלע.

מען שטעלט זיך דאַווענען, אָבער, ניין, מען שטעלט זיך נישט, נאָר מ'זיצט. עס איז נישטאָ קיין פאַר־דאַווענער, קיין בעל־תפילה, נאָר אַלע זיצען אויף די בענק אַרום די ווענד און אַלע דאַווע־נען מיט אַמאָל אויפ'ן קול. און כאָטש קיינער פיהרט נישט, דאָך געהען זיי אַלע גלייך, וואָרט ביי וואָרט, און אין זעלבען טאַקט און זעלבען טאָן. און פון דעם זאָגען פיהלט מען, אַז זיי פערשטעהן דעם טייטש.

דאָס דאַווענען הויבט זיך אָן מיט שיר השירים און נעהמט אַריין לכו דרננה און „במה מדליקין" און קידוש און קדיש. און דאָס דאַווענען אָדער דאָס זאָגען איז מיט אזא מאָדנעם געזאַנג, וואָס ציהט אַרויס די נשמה, דוכט זיך, אַ מאָנאָטאָנער געזאַנג, אָבער וויפיל אומעט, וויפיל טרויער, וואָס פאַר אַ ווייטקייט אין איהם ליגט — אַ ווייטקייט פון לאַנגע בריישע צייטען...

איך זיץ און הער און פערגעהם און אַלץ אין מיר ווייגט אויף די טרויעריגע מענשען, אויפ'ן גאַנצען טרויעריגען בילד, זיי זינגען „שיר השירים", אָבער איך הער „איכה", איך דאַרף זיך שטאַרקען, כדי צוריקצוהאַלטען די טרעהרען. וועה, ווי געפאַלען דו ביזט, אַ, יודיש פאָלק! וועה, ווי מיאוס דאָס אַלץ איז! אין דרויסען איז אזא בריישע, שעהנע וועלט, און דאָ, איז אַ לאָך, וואַלגערט זיך עפּעס אַן אָפּגעריסענע, צוטראָטענע שטיקעל שמאַטע פון יודישען פאָלק... עס איז שרעקליך, שרעק־ליך!.. עס ווילט זיך אַנטלויפען אינמיטען, נאָר איך בין ווי צוגעשמידט, דער טרויער און פיין ליגען ווי טויזענד בערג אויף מיר און איך קען זיך נישט אָפּרייסען פון אָרט.

נאָר אָט איז דאָס דאַווענען געענדיגט. איך בין דאָ מיט נאָך אַ יודישען שריפטשטעלער פון ניו־יאָרק, מ'טראָגט אונז אונטער פערזוכען פון דעם קידוש־בעכער, מען גיט אונז שלום. מען טרעט צו צו אונז, צוערשט מיט ציטעריגע טריט, נאָר, אַז מען דערוויסט זיך, ווער מיר זענען, פאַלט מען צו צו אונז מיט אַן אָפּענקייט פון האַרץ און מיט אַ פרייד, פון וועלכע עס ווילט זיך ווידער וויינען...

נאָר אָט קומט צו צו מיר דער מאָדערנסטער יוד פון זיי אַלע. געקליידעט איז ער אין שוואַרץ. ציבשיג ווי אַ דינמענט, איידעל ווי ווייִן, אַ פּנים דורכזיכטיג און ווייס פון חכמה, ווי פרישער שניי; און אויגען — צוויי שוואַרצע זונען... ער איז גע־ווען דער פרומסטער דאַווענער פון אַלע. ער רעדט זיך מיט אונז פונאַנדער. ער רעדט וואונדערבאַר ענגליש און פראַנצויזיש, און שפּאַניש און אַראַ־ביש, און העברעאיש. איז אַ שפּאַנישער יוד פון מאַראָקאָ. ער איז איינער פון יענע יודען אין שפּאַניען, וואָס עסען נישט קיין פלייש אין שפּאַניען צוליב שחיטה. און ער דערצעהלט, אונז פון דער יודישער אויפלעבונג אין שפּאַניען, אויף וועלכער זיי האָפען איצטער, אונטער רעפּובליקאַנישען רע־זשים. קודם־כל אויפצוזאַמלען די אַלטע יודישע ליטעראַרישע אוצרות. אין די ביבליאָטעקען אין די שפּאַנישע מאָנאַסטירען און קלויסטערס ליגען הונ־דערטער (ער האָט געזאָגט טויזענדער) יודישע ספ־רים, וואָס זענען אין דער וועלט גאָר קיינמאָל נישט בעקאַנט געוואָרען, ספרים פון יודישער חכמה און דיכטונג, פון וועלכע עס געפינען זיך נאָר איינצי־גע עקזעמפּלאַרען, אָבער די אויפזעהער פון די ביבליאָטעקען זענען גלחים און זיי האָבען קיינמאָל אַפילו נישט געלאָזט אַריינקוקען אין יענע חדרים. מען וועט, אַלזאָ, זיך ווענדען צו דער רעגירונג, זי זאָל צווינגען די גלחים אַרויסצוגעבען יענע ווערק... און אויב מען וועט זיי נישט קענען אַרויס בעקומען, זאָל מען זיי וועניגסטענס אָפּפאָטאָגראַפי־רען און פון די פאָטאָגראַפיעס צוזאַמענשטעלען אַ בעזונדער ביבליאָטעק, און זי האַלטען, — היינט איהר וואו?

אין טאָלעדאָ האָט מען נאָר־וואָס ענטדעקט אַן אַלטע יודישע שוהל, וואָס איז ביז איצט נאָך נישט בעקאַנט געווען. אַ יוד האָט דורך אַ צופאַל אַפּ געקויפט עפּעס אַ פערשטאַטענע געבייד און געפי־נען, אַז עס איז אַ פערצייטיגע שוהל. ביז איצט, האָט ער מאָנאַרכיע, האָט דער יוד מורא געהאַט אויסצוזאָגען פון דעם געפינס, אָבער איצט וויל ער עס שענקען צו יודען און דאָס זאָל ווערען דער צענטער פון דער יודישער אויפלעבונג אין שפּאַניען.

און ווייטער דערצעהלט דער מאָדנער יוד, וואָס זיין נאָמען איז באַחון, אַז מען טראַכט איצט וועגען בויען אַ גרויסע שוהל אין מאַדריד.

און רעדענדיג וועגען דער אַלטער שוהל פון טאָלעדאָ, דערצעהלט מען אונז, אַז די צוויי ספר תורה'ס, וואָס שטעהען אין אָרון קודש טאַקע אין אָט דעם אַרימען שוהלכען, זענען איבער צוויי הונ־דערט יאָהר געלעגען בעגראָבען אין דער ערד... שפּאַנישע יודען, וועלכע מען האָט פערברענט, האָ־בען פאַר דער מיתה בעגראָבען צוויי ספרי־תורה'ס אין דער ערד... איבער צוויי הונדערט יאָהר זענען זיי דאָרטען געלעגען. ווען מען האָט זיי דורך אַ צופאַל אויסגעגראָבען, האָט זיי אַ פראַנצויזישער יוד אָפּגעקויפט און זיי געשענקט דער שוהלכען.

צי רעדט אַזוי אַ מענש, וואָס געהט מיט גע־שראָקענע טריט און וואָס האָט דעם פחד פון טויזענד יאָהר אין זיינע אויגען?

ניין, אַזוי רעדט אַן אייזערנער, אַ שטאָלענער מענש. איך בין זיכער, ווען עס איז היינט ווידער פאַראַן אַן אינקוויזיציע, געהט דער מענש אין פייער. קוקענדיג אויפ'ן מאָדנעם יודען, האָב איך געפיהלט, אַז איך זעה איינעם פון יענע צעהנ־דליגע טויזענדע מאַרטירער, וואָס האָבען דאָ אויף דער שפּאַנישער ערד, אויף וועלכער איך שטעה איצט, אויסגעקליבען בעסער צו געהן אין פייער איידער צו פערלייקענען זיין גאָט אין האַרצען.

חיים ליבערמאַן.

נייע מיטגלידער פון ציוניסטישען אקציאָנס־קאָמיטעט

באַזעל, (י.ט.א.) אין נייעם ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט זענען געוועהלט געוואָרען פאָל־גענדע פּערזאָנען:

אלס ווירילישטען: ד״ר חיים ווייצמאַן, לעאָ מאָצקין, מנחם אוסישקין, ד״ר אַרטור רופּין, ד״ר שמריהו לעווין, י. גרינבוים און ד״ר וויקטאָר יאַקאָבזאָן.

פון די אַלגעמיינע ציוניסטען: אַדאָלף בערנהאַרד (בוקאַרעשט), קורט בלומענפעלד (בער־לין), פּראָפ. ז. בראָדעצקי (לידס), א. י. פריימאַן (אָטאַוואַ), אַב. גאָלדבערג (ניו־יאָרק), ד״ר אַל. גאָלדשטיין (לאָנדאָן), יעקב דע־האַז (ניו־יאָרק), ד״ר זשאָרוש האַלפּערן (בערלין), פּראָף. עדוואַרד זשאַקאָבס (ניו־יאָרק), ד״ר אַל. ליכט (זאַגרעב), לואי ליפּסקי (ניו־יאָרק), ד״ר בנציון מאָסינזאָן (תל אביב), יצחק אַכבערג (קאָפּנאַ), ד״ר יוסף רופּאייזען (מעהריש־אָסטרוי), ד״ר עמיל שמאָרעק (לעמבערג), ד״ר י. שוואַרצבאַרד (קראָקאָ), ד״ר י. טהאָן (קראָקאָ).

פּועלי־ציון: מ. יאַחרבלום (פּאַריז), בערל לאָקער (ניו־יאָרק), איגנ. ש. קאַפּלאַנסקי (לאָנדאָן), א. רייז (וואַרשאַ). אויסערדעם זענען נאָך רעזער־ווירט געוואָרען 11 פּלעצער פאַר די לינקע גרופּירונגען.

רעוויזיאָניסטען: מאיר גראָסמאַן (לאָנדאָן), יעקב האָפמאַן (ריגע), יעקב קאָהן (וואַרשאַ), יונה מאַכאָווער (לאָנדאָן), ישראל ראָזאָוו (תל־אביב), יוסף שעכטמאַן (פּאַריז), זעליג סאָסקין (ושע עוואַ), ראָבערט שטריקער (ווין), ב. ווינשטיין (תל־אביב).

מזרחי: הרב מאיר בערלין (ירושלים), העשעל פאַרבשטיין (וואַרשאַ), ד״ר שמעון פעדערבוש (לעמבערג), הרב וואָלף גאָלד (ניו־יאָרק), אלימלך ניימעלד (וואַרשאַ), ד״ר מאַרקוס נוראָק (ריגאַ), משה שאַפּירא (ירושלים).

ראַדיקאַלע ציוניסטען: יצחק גרינבוים (וואַר־שאַ), ד״ר נחום גאָלדמאַן (בערלין).

פערטרעטער פון ועד־הלאומי: אלי' בערלין, ד. בן־נחמן.

פערטרעטער פון יודישען קאָלאָניאַל־באַנק: ד״ר בערנהאַרד פייוועל.

פערטרעטער פון קרן קימת: זלמן שאָקען.

פערטרעטער פון קרן היסוד: ד״ר אַרטור האַנטקע.

Dr. MED. H. LUBICZ

ספּ. פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראַנק. צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 13-142. שפּרעכשטונדען: 8–10, 12–2, און 5–8, זונטאָג און יו״ט 9–1, פאַר דאַמען בעזונדערע וואַרטע־זאַל.

ה. איזראַעל

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. ערשטער ראָמאַן פון לאָנדאָנער לעבן

(65

— ניין, האָט סאָניע ווייטער דורך טרעהרען געזאָגט, איהר קענט מיך אַפילו דערהרגענען, איהר קענט מיט מיר מאַכען וואָס איהר ווילט, אָבער מיין קינד וועל איך גוטווילּיג צו גאָרנישט מסכים זיין.

— זיי פערנינפטיג סאָניע, פערשטעה דאָך...

— איך וויל גאָרנישט פערשטעהן, איך קען אייער פערנאַגענבהייט, איך ווייס וואָס איהר ווילט מיט מיר טון, איך ווייס, אַז איהר ווילט מיך פער־קויפען, צוטרעטען, פערמשפּטען אויף אויסגעלאָסענ־קייט...

— אַלזאָ, צוליב דעם האָסטו אויסגעטראַכט די געשיכטע מיט'ן קינד, כדי מיין האַרץ ווייך צו מאַכען, כדי מיינע פּלענער צו צושטערען. ניין, דאָס וועט זיך דיר נישט איינגעבען, אויב דו קענסט מיך, יאָ, זאָג איך דיר, אַז דו ווייסט נאָך נישט קיין פּראָצענט פון דעם ווער איך בין און וואָס איך בין פעהיג.

נירענבערג איז גוי אַ מילדע חיה אויפגע־שפּרונגען און מיט געבאַלטע פויסטען זיך געשטעלט אַקעגען סאָניען.

— ניין, איך האָב נישט אויסגעטראַכט קיין שום מעשה, נאָר אַלץ וואָס איך זאָג איז אמת, איך זעה אָבער, אַז דאָס אַלץ אינטערעסירט אייך זעהר ווייניג...

נירענבערג האָט זיך בערוהיגט, ער האָט זיך אַוועקגעזעצט צוריק נעבען סאָניען און מיט אַ בע־פעהלערישען טאָן געהייסען זיך דערצעהלען די גאַנצע געשיכטע וועגען דעם קינד, וואו און ווען זי האָט עס פערקויפט.

סאָניע האָט דערצעהלט מיט אַלע איינצעלהיי־טען וועגען דאָקטאָר קויפמאַן וועגען דעם רייכען מאַן מיט דער פרוי, וועלכע האָט שוין געבוירען צוויי טויטע קינדער, וועגען דעם ווי מ'האָט ביי איהר צוגענומען איהר שעהן, יונגעלע און עס אַ־וועקגעגעבען דעם רייכען מאַן. וועגען דעם קאָנ־טראַקט וואָס זי האָט אונטערגעשריבען...

— שווייג, שרייט נירענבערג, צו אַלדי רוחות, וואָס ביזטו אַ מענש אָדער אַ טייוועל, האָט נירענבערג געשריגען, האַלטענדיג זיך מיט ביידע הענד פאַר'ן קאָפּ.

— וואָס ביזטו אַ שד אָדער אַ מלאך? צי טרוים איך, אָדער איז עס אַ ווירקליכקייט?

די שוים איז איהם געקומען פאַר'ן מויל, די אויגען זענען איהם אַרויס פון די ראַמען, זיין בליק איז געוואָרען ווי ביי אַ משוגענעם.

סאָניע האָט זיך פאַר איהם דערשראָקען, און אויפשפּרינגענדיג פון איהר אָרט, האָט זי זיך בע־האַלטען אין אַ ווינקעל פון צימער.

נירענבערג איז ווי אַ וואַהנזיניגער צו איהר צוגעלאָפען מיט דינגע שטאַרקע הענד האָט ער זי אָנגענומען ביי די האָר און אַ שליידער געטון אויפ'ן מיטען פאָדלאָגע.

— זאָג דו עלענדע, שווער מיר צו, צי אַלץ וואָס דו האָסט מיר דאָ געזאָגט איז אמת, געדענק אַז איך וועל דיך דאָ דערהרגענען, קיין לעבעדיגע וועסטו פון דאַנען שוין נישט מעהר אַרויסגעהן.

סאָניע איז געבליבען שטעהן אויף די קניען:

— איך שווער אייך, אַז אַלץ וואָס איך האָב געזאָגט איז אמת, אַזוי איז עס געווען ווי איך האָב אייך דערצעהלט.

— ניין, נישט אמת, דאָס האָט דיך געלערנט אַזוי צו זאָגען דער פערשאָלטענער דעטעקטיוו וואָס שפּיאָנירט מיר נאָך און האָט דיך אונטערגעשיקט כדי מיך צו פאַקען.

— זאָג, האָט נירענבערג זי ווייטער געטרייסעלט, זאָג ס'איז אַזוי. דער דעטעקטיוו האָט דיך אַזוי אויסגעלערענט צו זאָגען.

— ניין, איך שווער אייך, אַז נישט, איך האָב פון אייך געהאַט אַ קינד און עס פערקויפט אויף דעם אופן, ווי איך האָב אייך דאָס ערשט איצט דערצעהלט.

אין דרויסען האָט שוין אָנגעהויבען צו טאָגען אַ גרוי ליכט האָט זיך אָנגעהויבען אַריינצורייסען דורכ'ן פענסטער. סאָניע איז געשטאַנען אויף די קניען און יאָמערליך געוויינט, נירענבערג איז גע־קומען צו זיך און בעטראַכט די לאַגע אין וועל־כער ער געפינט זיך.

— זאָל דאָס זיין אמת? איז דאָס מעגליך אזא פּלאָנטער, אזא צופאַל, איז דאָס מעגליך, אַז ער אַליין האָט אָפּגעקויפט זיין אייגען קינד? איז דאָס מעגליך, אַז דאָס אַלץ, וואָס קומט דאָ פאָר איצט מיט איהם איז אַ ווירקליכקייט, אָדער איז ער היפּנאָטיזירט, איינגעשלעפערט דורך דער טייוולא־נישער פרוי, וועלכע שטעהט איצט פאַר איהם אויף די קניען? וואָס זאָל ער טון? אַזוי אַזוי זאָל ער ווייטער האַנדלען, ער ריזיקירט דאָך דאָ יעדע מינוט מיט זיין לעבען, מיט זיין פרייהייט. וואָס שטעהט ער דאָ ווי אַן אַלטער נאַר און הערט אויס נאַריש זאַכען.

— און אַז דאָס קינד איז מיינס, האָט ער זיך געטראַכט, איז וואָס? און אַז איך האָב עס אָפּגע־קויפט, וואָס פאַרא פערברעכען בין איך בעגאַנגען. אדרבא, דעם קינד וועט גוט זיין, מיין פרוי וועלכע מיינט, אַז דאָס קינד איז איהרס וועט דאָס דאָך גוט בעהאַנדלען און עס אַנשטענדיג ערציהען אַזוי ווי זי איז דאָס אַליין.

ער איז צוגעגאַנגען צו סאָניען, זי אויפגע־שטעלט פון די קניען, און זיך צוזאַמען מיט איהר אַוועקגעזעצט אויף דער סאָפע.

(פאָרטזעצונג קומט).

קלעפּסידרעס

צו זעהר ביליגע פּרייזען
נעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
פּיעטריקאווער 21, טעל. 224-71
די קלעפּסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה פערטיג
און אויסגעקלעבט איבער דער שטאט.

אנטשולדיקונג.
דערמיט ענטשולדיקן מיר זיך פאר דער פערד־קאמיטעט פון טריקא־נייער און פארוואלטונג פון האנטווערקער־פאריין הוזל־טשאנסקא 19, פאר אונזער באלעדיקונג קענן זיי בעתן שטרייק פון די טריקא־נייער. צלם צייכן פון חרטה שפענ־דען מיר פארן פאריין 25 זל. און פארזיכערן, אז מער וועט אזעלכעס נישט פאסירן.
פאמיליע ראזענעס
9963 מארגשטע 14

צו פארדינגען
אַ שטוב
פון וואפארם. צו ערפארן פעטריקאווער 117 וו. 22

ס'ווערט געזוכט אַ גוטע
סוויטער נייער
צו גוטע ארבייט ביי לאס־קער, זגערזשער 43/45

קינא־טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און וויטערע טעג!
פּרעכטיגער דאפּעל־פּראגראם!
נאר דיך האב איך געליבט
וואונדערשעהנע דראמע. — אין די הויפּט־ראלען:
Mady Christians i Jan Stüwe
גרעפין לואיזא קאבורסקא
ערשטישע דראמע. — אין דער הויפּט־ראלע:
Erna Morena
אכטונג, זומער = סעזאן! אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת, זונטאג 3 א זייגער בייטאג
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

זיכערע הילף און אַ רפואה
אהן אַ אפּעראציע, אָן בלוט, אהן אַ מעסער און אהן בלוט־פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס
פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל־בראך ווערט גרויס אזוי ווי אַ מענשען־קאפּ, אָדער אזוי ווי אַ וואסער־קאן און עס פעלט ארויס אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט זי בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גענעזע הייל־באנדאזשען אויסגעצייכנעט גוט דורך גרויסע ארטאפּעדען מיט מייגע בע־האנדלונג און פון דעמיזען ארטאפּעדער
דאקטאר ברעכורטעזינג בעזעצונגען זיכער דעם שטערמען און געזונד לעבען ברוך. אויך פאר הויקערס לימונגען מיט הייל־בארמעטען און שטרעקען פאר פערקרומטע פּוס און פלאט־פוס ספעציעלע מעלבעכען אין די שיך. קינסטליכע גענעזע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
שטאפּפנגען פון 9 ביז 1 בהמשך און פון 3 ביז 7 אין אוונט.
ארטאפּעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ־בעדינגט נויטיג. דיפּלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי־טעטס־פּראפעסאָרען: פּראפּ. ד"ר בארמאנש. פּראפ. דר. י. מאַ־רישלער, פּראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראנקען־קאסע.
דאנקזאגונג.
דעם געעהרטען ה' דיר. י. ראפּאפּארט, ספּעצ. פאר ברוך־לידענדע אין לאדז, וואלטשאנסקא 29, פּראגבמ 2. שמאק, פאר דער גיכער אונטערשט־טעגלאזער הילף און רעטען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שווערען און פאר מען לעבען בעשטענדיכען ברוך, פאר דעם ווייסעשאפט־ליכען אנלעגען מיר דעם באנדאזש פון זיין סטאטיע דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפּפעהל איהם דאדורך פאר אלע ברוך־לידענדע.
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך אי־בערצייגט, אז פאר
דיוואנעס, פעלצען, נייה־מאשינען, גארדעראבען אז"וו
צאהלט די העכסטע פּרייזען
א.ווילצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191=00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

ד"ר ראבינזאן
פאדעמביע
גראנד־פּענסיאנאט

גאנץ לאדז אויפ'ן צימבעל
בעת פּיקארד'ס וויזיט אין הימעל, האט מען איהם געגעבען א בעפעהל: בידער אראפּ אויף דער ערד און פערטרייב די מרה־שחורה ביי ידען, און שוין פון היינט אָן איז אויס מרה שחורה. לאכען, לאכען, לאכען ביז טרעהרען.
שוין ערשינען „דער ליעטניק" אונטער דער רעד. פון אב—נעק
מיט דער הילף פון דער גאנצער „חוזק" = קאליאסטרע
ארגאן פאר שטרויענע אלמנ'ס און אפּגעברענטע ליעטניטשקעס, פאר נדנים־זוכע־דע חתן־בחורים און חתנים'לאזע כלה־מעדלעך, קורץ: חסידיש, נגידיש, ממזריש „דער ליעטניק" וועט נעהמען גאנץ לאדז אויפ'ן צימבעל.
און נאך דעם „פּטי פּאריזען" וועט ער זיין די פערשפּרייטעסטע לאָך־צייטונג אנגעפּיקעוועט מיט לעבעדיגען הומאר און בייסיגער סאטירע.
„דער ליעטניק" וועט נישט פעהלען אין וואלד, אויף דער וואַ־רענדע, אויף דער פּליאושע און אין יעדער ידישער שטוב.
פאר 20 גראשען בעקומט איהר איהם ביי יעדען צייטונגס־פערקויפער.

ענטשולדיגונג.
כ'בעט ענטשולדיגונג ביים האנדווערקער - פעראיין וואולטשאנסקא 19. און אונטערוואַרף מיך אלע בעשלוסען פון דער פער־וואלטונג. ח. אסט
9968 גדאנסקא 64

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג־אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134—72
נעמט אָן פון 3—4 נאכמ. און פון 7—9 אווענד.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים־ספּעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט־קראנקה. און מענער־שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאנסיליומס מיט ספּעציאליסטען פון אוראָ־לאגישע און נערווען־קראנקהייטען. קווארץ־לאמפּ. עלעקטרישער הייל־קאבינעט ראסמעטיק.
-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט־אָן אַ פרוי־דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
– בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען. –
וויזיט 3 זל.

Dr. Z. Rakowski
פאר אוירען־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקהייטען
9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 3—5

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאליסט פאר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערע ווארטע־זאל פאר פרויען.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספּעציאליסטען
רענטגען־אינסטיטוט
און ערצליך־דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין־פּאלאק אויגען־קראנקה. פון 1—2
ד"ר ווינבערג אינערע, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יוסטמאן נערווען־קראנקה. פון 12—2
ד"ר סטופּעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען־ און געבורטס־הילף פון 1—11½
ד"ר מאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אוירען־קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר ראזשאנער הויט־ און געשלעכטס־קר. פון 1—2
ג. ראזעס צאהן - ארצט פון 9—1
א. בראדזעווסקי צאהן־ארצט פון 3—7
צאהן־כירורגיע, פּלאמבירונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען אַ רענטגען־אינסטיטוט. — היילונג פון הויט־קראנקהייטען פון קאפּ (פארך) מיט רענטגען־שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ־לאמפּען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפּפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטע אין שטאט.

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל־בעארבייטונגען
שלאסעריי־ארבייטען
מאשינען = טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

געגען שווייס פון פיס
אין אדמיסקעס נוצט נאר דעם שוין 20 יאהר בעוואוסטען פּראשעק און פּלאסטער „ראדיקאל" פּרייז נור 30 גראשען. נוצט נישט קיין אנדערע שעהנליכע נאכמאכונגען, וועלכע ברענגען קיין נוצען און שאדען די פיס און נוצט נאר מיט מיין שטעמפעל אויך א גוט מיטעל צו וואנצען און שווארצע ווערים פּרייז 50 גראשן, אויך פלין „ראדיקאל" וואשט אָפּ שמוץ און פלעקען פון אלע קאלירטע שיך. פּרייז 70 גר. א פלעשעל
צו בעקומען ביים צייטונגס־פערקויפער
וועלביאַרזש, אַלט־שטאט 1
פאָדערט נאר מיט מיין שטעמפעל

Dr. med.
M. Rosenthal
ספּעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקה.
11-go Listopada 19 (קאנסטאנטינער)
telefon 223-34 טעלעפ.
נעהמט אָן אין דער היים פון 4 ביז 7 אווענד און לעטש־ניצע „סאמאריטאן" ליסאנאווסקיעגא 1 (טלעקטאגדערער־גאס) פון 1—2 נאכמיטאג.

פּאריז
יעדען קאנטום
צו ביליגע פּרייזען
ליפערט
Lodownia Południowa 22
tel. 190-48 i 191-26.

מאשין = רעכער
ווערען אנגענומען אויסצוניצען ביי
ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

„SANATO"
כירורגיש=וועכנעריז־אנשטאלט
אגראדראווא 10, טעל. 213-57
1־טע און 2־טע קלאס
גינעקאלאגיש־וועכנעריז־אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער־סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2־טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס־מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פּאלאמאוו
כירורגישע אפּטיילונג פון ד"ר מעד. ט. מאנטאר
עמפּפאנגס־שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
אויגען־אפּטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפּפאנגס־שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספּעציעל־ארצט פאר נירן, בלאז און אורין־קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4—7 אווענד.

אבאנעמענט־פּרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפּטראגען א היים אויף דער פּראווינץ 6 זל. א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
[illegible]
די אדמיניסטראציע איז אפען ביי טאג און ביינאכט.
אנאנסען־פּרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . 60— 4
נאך'ן טעקסט—12 . . . . . 18— 8
[illegible] 50 [illegible] 100 [illegible] 10 [illegible]
Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.